

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1888. Andra Kammaren. N:o 13.

Onsdagen den 29 Februari.

Kl. 7 e. m.

§ 1.

Till fortsatt föredragning anmäldes statsutskottets utlåtande n:o 24, angående föreslagna statsbidrag till vägars anläggning och förbättring, bro- och hamnbyggnader, vattenkommunikationer och torrläggning af vattensjuka marker, samt angående villkoren för sådana statsbidrags åtnjutande, dervid i ordningen förekom

Punkten 3, som bifölls.

Punkten 4.

I en inom Andra Kammaren väckt, till statsutskottets behandling hänvisad motion (n:o 128) hade herrar *Gust. Sundberg* i Vexjö, *And. Gust. Björkman*, *C. F. Petersson* i Dänningelanda, *Johan Petersson* i Boestad, *S. Wieslander*, *A. G. Jönsson* i Mårarp och *Magnus Andersson* i Löfhult föreslagit, att Riksdagen måtte till åstadkommande af en kanalled med lutande plan mellan Helgasjön och Innaren å "Östra Värends kanalaktiebolag" anvisa ett anslag lika med dem, som för väganläggningar under dertill bevekande omständigheter vanligen förunnades, uppgående till två tredjedelar af kostnaden, eller uti ifrågavarande fall sjuttiofyrtusen sexhundra sextiosex kronor 67 öre.

*Ang. anslag
fören kanalled
mellan Helgasjön och Innaren.*

Utskottet hemställde emellertid, att ifrågavarande motion icke måtte af Riksdagen bifallas.

Efter föredragning af punkten anförde

Herr *Sundberg* i Vexjö: Ehuru statsutskottet i sitt utlåtande öfver den af Kronobergs läns samtliga representanter inom denna kammare väckta motion om statsanslag till åstadkommande af en kanalled med lutande plan mellan Helgasjön och sjön Innaren hemställt, att samma motion icke måtte af Riksdagen bifallas, så anhåller jag likväl få fästa Riksdagens uppmärksamhet derpå, att den sak, hvarom motionen handlar, är af stor praktisk vikt och betydelse för icke blott de på bättre kommunikationsanstalter van-

Andra Kammarens Prot. 1888. N:o 13.

Ang. anslag
för en kanal led
mellan Helgasjön
och In-naren.
(Forts.)

lottade inre delarne af Kronobergs län utan flere andra länsdelar inom vårt land. Frågan gäller väl närmast att nu tillgodose några härad inom det på sjöar och vattendrag så rika, men på kapital för dessa sjöars och vattendrags användande till genomgående farleder så fattiga Småland. Men, mine herrar, det i motionen angifna sättet, hvarpå flere af de segelbara smålands-sjöarne nu skulle, om motionen vunne framgång, så småningom förenas till åstadkommande af beqväma och lättade förbindelser med de på betydligt afstånd befintliga jernvägskommunikationerna, är af den säregna art och beskaffenhet, att detsamma, en gång här som i utlandet försökt och väl bepröfvadt, säkerligen skall på andra orter inom vårt land finnas tillämpligt och vinna efterföljd, till båtnad för det enskilda, till båtnad för det allmänna.

Då nu emellertid hufvudskälet för statsutskottets hemställan om afslag å motionen synes mig vara det, att utskottet funnit sig icke ega tillräcklig anledning föreslå Riksdagen att afvika från den från forna dagar följda regeln, att icke utan framställning från Kongl. Maj:t bevilja anslag till allmänna arbeten af större omfattning, så ber jag få äran upplysa, att styrelsen för Östra Värends kanalaktiebolag under innevarande månad ingått till Kongl. Maj:t med underdånig ansökan om åtgärd för vinnande af statsanslag för det i motionen uppgifna ändamålet, samt att väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, öfver denna ansökan hörd, under den 23 dennes till Konungen afgifvit följande underdåniga utlåtande, hvilket jag från civildepartementet i besannad afskrift erhållit. I detta utlåtande säger styrelsen:

“Vid granskning af planen, som i sin helhet afser att möjliggöra samfärdsl mellan ett flertal i närheten af hvarandra belägna segelbara sjöar på ett i utlandet redan med framgång tillämpadt, billigare sätt än med användandet af slussar, och af hvilken plan det nu ifrågasatta arbetet utgör en del, har styrelsen icke funnit skäl till anmärkning, ehuru väl att detaljer till vissa anordningar vid de maskinerier, som äro erforderliga för fartygens uppfordring och nedsläppande å de lutande planen, saknas, men kunna dessa anordningar dock utan tvifvel ändamålsenligt utföras.

Då det sätt, hvarpå förslagsställaren tänkt sig genomförandet af det afsedda ändamålet, finnes i hans betänkande beskrifvet, tillåter sig styrelsen i underdånighet hänvisa till detsamma och i öfrigt erinra derom, att genom det nu framlagda förslaget skulle det kanalsystem komma att utvidgas, som 1869 påbörjats, enligt under den 14 maj samma år af Eders Kongl. Maj:t framställd plan medelst anläggning af de till 51,000 kronor beräknade kanalerna mellan Råppe station på Vexjö—Alfvesta jernväg och Helgasjön samt mellan denna sjö och Toftasjön, hvartill statsverket bidragit med en summa af 33,000 kronor (deraf 5,000 kronor från sju hufvudtiteln och 28,000 kronor af Riksdagen särskildt beviljade) och hvilket system utan bidrag af allmänna medel, enligt under den 6 maj 1886 nådigst gillad plan, ytterligare utvidgats genom den nu nära fullbordade anläggningen af Råppe—Asa kanal, för-

enande de förstnämnda kanallederna med Tolgs- och Asa-sjöarne och beräknad att kosta 72,200 kronor.

Enär vigten af det nu ifrågasatta företaget, om hvars utförbarhet i tekniskt hänseende styrelsen icke hyser något tvifvel, synes vara tillräckligt vitsordad genom Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvandes förord och den motion, som länets samtliga representanter i Riksdagens Andra Kammare till nu församlade riksmöte aflåtit, torde den omständigheten, att kommunernas yttranden om företagens ändamålsenlighet och nytta icke blifvit handlingarne bifogade och att någon trafikutredning icke förebragts, hvilket icke heller med någon större grad af tillförlitlighet torde kunna åstadkommas — kunna lemnas utan afseende; och får styrelsen alltså i underdånighet hemställa, att Eders Kongl. Maj:t täcktes till Riksdagen aflåta nådig proposition om den nu ifrågasatta delens af företaget understödjande med det anslagsbelopp, 74,666 kronor 67 öre, som begärts, under de vilkor i öfrigt, som för dylika understöds meddelande till allmänna arbeten af Riksdagen vanligen stadgas och af Eders Kongl. Maj:t i nåder fastställas.

Stockholm den 23 februari 1888.

Underdånigst

J. G. Richert.

A. M. Lindgren.»

Vid nu upplysta förhållande, och då nådig framställning i ärendet möjligen under Riksdagens lopp från Kongl. Maj:t inkommer, dristar jag med hopp om framgång hos denna kammare vördsamt anhålla, att den nu förevarande motionen måtte, under afvaktan af möjligen ingående Kongl. proposition i saken, till statsutskottet återremitteras.

Herr talman! Om proposition på bifall till mitt yrkande om återremiss får jag lika vördsamt hos eder anhålla.

Häruti förenade sig herrar *Björkman, Jönsson* i Mårarp, *Wieslander, Petersson* i Dänningelanda, *Andersson* i Löfhult och *Petersson* i Boestad.

Herr Persson i Mörarp yttrade: Det kan väl vara möjligt, att man har att förvänta en Kongl. proposition i det föreliggande ämnet; men den omständigheten, att det icke ännu lär vara beslutadt om en kongl. propositions framläggande, tror jag icke bör inverka derhän, att kammaren nu återremitterar ärendet till statsutskottet. Skulle en kongl. proposition i ämnet inkomma till Riksdagen, är det ju icke något hinder att då upptaga saken till pröfning, äfven om detta ärende nu afgöres.

Då jag dessutom har mig bekant, att Första Kammaren redan biträdt statsutskottets hemställan, på grund af den föreliggande frågans outhärliga skick, så anhåller jag, att äfven denna kammare ville bifalla statsutskottets förslag.

Ang. anslag
för en kanal led
mellan Helga-
sjön och In-
naren.
(Forts.)

Herr Herslow: Om det förslag, som här är framlagdt, har jag för egen del redan för ett år sedan en gång haft anledning taga kännedom. Och samtliga herrar ledamöter hafva nu i ett af kapten Laurell utarbetadt och till kamrarne utdeladt program fått för denna kanaliseringsplan en Riksdagens redogörelse, som säkert icke kan hafva undgått att väcka ett visst intresse.

Det fans en tid, då kanalerna hos oss utgjorde den antagna formen för de kommunikationer, vi behöfva skaffa oss för att vårt lands naturliga resurser skola kunna komma till utveckling. Denna uteslutande kärlek till kanalarbeten gjorde, att vi kommo bra sent in på jernvägsbyggandet. Med den hastighet i öfvergångar, som är egen för vårt folk, lemnade vi då kanalarbetena alldeles å sido och slog oss på jernvägsbyggande med en ifver, som kanske stundom gått för långt. Det synes dock för hvar och en, som tagit reda på den naturliga beskaffenheten af vårt land, som skulle vi, äfven med anlåtande af jernvägsnätet i ännu större utsträckning, icke kunna och icke böra lemna kanalarbetena å sido, och det så mycket mindre, som onekligen inom arbetsmetoden på detta område så stora förändringar och förbättringar försiggått, att hvad som förut utgjorde största hindret för kanalaneläggningars utförande i stor skala, nemligen de höga kostnaderna för slussarne, nu bör kunna anses vara till betydlig del öfvervunnet. Vi hafva här en plan, som är af verkligt intresse därför, att den framgår ur och betingas af en naturbeskaffenhet, som förekommer icke blott uti nu ifrågavarande del af vårt land, utan är typisk för mycket stora delar af landet, och därför att den väg, som man inslår för att tillgodose denna orts intressen, efter min öfvertygelse kommer att i stor skala anlitas på många andra orter inom Sverige.

Som herrarne veta, äro våra många sjöar vanligtvis olika till sin vattenhöjd. Då nu vattnet faller från de högre till de lägre genom forsar och fall, behöfver man för att få en vattenkommunikation en serie af slussar. I stället för detta mycket dyra och för trafiken ytterst tidsödande sätt har man först i Amerika, sedermera i England och så Tyskland, särskildt i de trakter af Tyskland, som ligga oss närmast, t. ex. Ostpreussen, i stor skala tillgripit den utvägen att kombinera jernvägs- och kanalsystemen. Man låter dessa små sjöar trafikeras af ångbåtar, som draga lastpråmar efter sig, och i stället för att låta transporten öfver land ske på vanliga jernvägar genom tunlar och skärningar, bygger man en liten jernväg efter slipsystemet, så att en vagn går ned i vattnet under båten, tager denna upp med sig och på jernväg drager den upp till krönet af höjden och derefter låter den åka ned i den andra sjön, hvarefter båten lyfter sig sjelf fri och fortsätter sin väg. Oftast kan man skaffa sig den kraft, som man behöfver för att draga denna jernvägsvagn, utan anlåtande af dyrbar ångkraft, genom att låta vattnet från den öfre sjön antingen genom sitt naturliga fall eller konstgjorda rännilar utgöra drifkraften; i annat fall får man inrätta en af lokomobil drifven vef eller hiss, som drager båten upp på slipen och derefter släpper ned den i vattnet. I intetdera fallet användes lokomotiv. Kostnaden är så

ytterst ringa både för anläggandet och ännu mer för underhållet, att om vi i någorlunda stor skala använda denna metod i vårt land, så tror jag att den mångenstädes skall ersätta ett helt jernvägsnät. Vi må komma i håg, att om det vore fråga om en jernvägskommunikation, som skulle beqvämt servera de af sjöar genomskurna trakter, hvarom här är fråga, det skulle behövas både banor och bibanor, ett helt nät. Anlägger man åter en kanal, sådan som den ifrågasatta, så kommer all den mark, alla de hemman och lägenheter, som ligga utmed dessa sjöar, att ligga utmed allmän farled.

*Ang. anslag
fören kanalled
mellan Helga-
sjön och In-
naren.
(Forts.)*

Jag beklagar, att detta förslag, som sålunda enligt min mening är ganska betydelsefullt för framtiden, kanske något knapphändigt blifvit af statsutskottet behandladt. Jag erkänner villigt, att af de skäl utskottet anført för sin hemställan flera äro mycket starka, men medgifvas måste då å andra sidan, att somliga äro svaga nog. Då t. ex. utskottet säger, att något bolag ej blifvit bildadt, så vore detta, äfven om det nu vore sant, icke så farligt; man kan ju tänka sig, att man rimligtvis ville vänta med att bilda bolag, till dess man blifvit förvissad om, att saken vore görlig, d. v. s. att statsanslag komme att erhållas. Men härtill kommer, att om uppgiften var korrekt, när utlåtandet affattades, så gäller den icke nu, emedan ett bolag är, om ej alldeles färdigt, så åtminstone under bildning, och sanktion för ett sådant är begärd hos Kongl. Maj:t. Vidare yttrar utskottet, att man saknar vederbörlig utredning "om den närmare beskaffenheten af det gagn, som företaget skulle kunna för det allmänna medföra".

För min del anser jag, att någon vidlyftigare utredning för detta ändamål icke är behöflig.

Kan man skaffa en så beqväm kommunikation, som här är i fråga, så behöfver man i våra tider i allmänhet icke några långa utredningar för att visa, hvilken betydelse för traktens utveckling företaget skall medföra. Då statsutskottet vidare nämner, att det är för oss ett ännu opröfvadt kommunikationsmedel, så kan detta visserligen vara en grund för afslag; men då det blott är fråga om en utgift för staten af några och sjuttio tusen kronor, så synes mig detta snarare vara ett skäl till bifall. Ty vi kunna icke billigare och med större förmån för oss sjelfva bringa systemet under granskning, än vi här kunna göra det. Det är icke tänkbart, att hvad som varit till stor nytta på andra håll icke skulle vara till till gagn äfven för vårt land, och att det låter sig genomföra, är en erkänd sak. Om det fins någon inom utskottet, som betvivlar det, så skall jag stå honom till tjenst med de bästa upplysningar om, att detta system är i stor skala användt, att det är erkändt som ovanligt billigt och ovanligt praktiskt. Det bästa beviset härpå är kanske, att det leder sitt ursprung från den mest praktiska nation i världen.

Deremot böjer jag mig för de af utskottet anförda skäl, att sådana förslag icke i allmänhet böra af Riksdagen godkännas annat än efter skedd framställning från Kongl. Maj:t, samt att, hvad beträffar den tekniska beskaffenheten af systemet, vederbörande

Ang. anslag för en kanalled mellan Helgasjön och In-naren. (Forts.)

myndighet ännu icke afgifvit yttrande. Särskildt detta sistnämnda är äfven i min tanke ett så starkt skäl, att icke heller jag skulle våga yrka bifall till förslaget. Men något omedelbart bifall der till är ju icke ifrågasatt ens af dem, som här föra länets talan. Den önskade utredningen är emellertid redan, på regeringens begäran, af väg- och vattenbyggnadsstyrelsen verkställd och till regeringen i dessa dagar insänd. Motionärerna hade antagligen derför hoppats, att deras förslag skulle inkomma till kammaren till sedt med utlåtande af den myndighet, som i dylika frågor företrädesvis representerar sakkunskapen, äfvensom med regeringens rekommendation, eller med andra ord att regeringen skulle på väg- och vattenbyggnadsstyrelsens tillstyrkan hos Riksdagen anhålla om det erforderliga anslaget. Detta har emellertid ännu ej medhunnits; regeringen har fått väg- och vattenbyggnadsstyrelsens betänkande, men ännu ej behandlat ärendet. Då så är, kan jag icke finna annat än att ärendet bör få hvila, till dess man fått se, huru det i detta hänseende kan gestalta sig. Jag medgifver villigt, att förslaget, äfven denna gång afvisadt, kan återkomma. Men jag förstår å andra sidan icke, hvarför man nu skulle, åtminstone i någon mån, binda sig genom ett afslag, då jag är öfvertygad, att ärendet är väl värdt en närmare granskning, och att, om ärendet kommer till statsutskottet, försedt med den utredning, som utskottet har rätt att göra anspråk på, det skall vinna mera afseende hos utskottet, än hvad nu varit fallet. Och då jag icke ser något gagn af att nu besluta nej, med utsigt att snart få besluta ja, så tillåter jag mig förena mig med talarne på kronobergsbänken i deras yrkande på återremiss.

Herr Petersson i Hamra: Jag får erkänna, att hvad herr Sundberg yttrade var värdt behjertande. Det vittnade om mycket intresse för hans hembygd och dess angelägenheter. Och äfven får jag bekänna, att någon varmare förespråkare än herr Herslow kunde kronobergarne icke erhålla. Men jag har en sorglig erfarenhet om kanalers värde från min egen hembygd, der vi också hafva en kanal, som halfva året ligger frusen, och man kan ju lätt tänka sig, hvad en dylik kommunikationsled har för betydelse. Med erfarenheten om, huru litet gagn kommunikationerna i min hembygd hafva af denna kanal, hvilken deremot lagt hinder i vägen för erhållande af en tidsenligare kommunikationsled, och då jag antager att förhållandena inom Kronobergs län icke skulle blifva bättre, så yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Herr Larsson från Upsala: De skäl, som utskottet anfört för afstyrkande af den föreliggande framställningen, kan jag icke finna annat än fullt rigtiga. Jag hyser dock den föreställningen att, om frågan, då den af utskottet behandlades, varit fullt utredd, utskottets omdöme måhända blifvit ett annat. Det är ju alldeles tydligt att i fråga om tillämpningen af en idé, som hos oss är så ny, att den i Sverige icke förut blifvit tillämpad, en välbetänkt klokhet bjuder att icke äfventyra derpå ett icke så obetydligt kapital

af statens medel. Jag tager mig likväl friheten att fästa uppmärksamhet på ett förhållande, som icke hittills blifvit berördt, nemligen att denna idé dock icke är alldeles ny. Redan 1828, om jag icke minnes orätt, företog en officer i flottans mekaniska corps med understöd af statsmedel en resa till Amerika för att bland annat taga kännedom om detta nya sätt att transportera mindre fartyg från ett vatten till ett annat med undvikande af dyrbara och tidsödande slussar. Och denna idé har redan blifvit använd i ganska vidsträckt omfattning såväl i Amerika som Europa. De tekniska hjälpmedlen hafva sedan 1828 i väsentlig mån förändrat sig till idéns förmån. Hvad som den tiden ansågs utgöra temligen oöfverstigliga hinder för dylika anläggningar saknar nu betydelse. För att i detta hänseende anföra en enstaka detalj, voro den tiden ofantliga kostnader förenade med anskaffning af sådana jernstänger, som kallas rails. Vidare funnos den tiden icke jerntrådslinor utan endast kettningar, hvilka icke blott blefvo mycket dyrare än jerntrådslinor utan äfven sletos ganska fort. Dessa två omständigheter i förening voro tillräckliga att den tiden göra anläggningar af ifrågavarande slag mindre praktiska än man skulle önska. Men då nu rails blifvit ojemförligt mycket billigare än förr, och kettningar ersatts af ståltrådslinorna, hvilka utom deras större prisbillighet äfven äro tryggare vid användningen, så har frågan kommit in i ett nytt skede. Det är ju alldeles tydligt, att en sådan kommunikationsled som denna icke kan gifvas ut för att kunna konkurrera med jernvägarne. Det är därför ganska välbetänt, att, såsom detta förslag afser, använda en sådan kommunikationsled, der icke jernvägar kunna användas. Om man äfven skulle här framdraga ett enkelt jernvägsspår, skulle detta icke ersätta ens hälften af kanaliseringen, därför att stränderna äro många gånger längre än ett dylikt jernvägsspår skulle blifva. Att döma af kartan, som är framställningen vidfogad, är denna trakt föga odlad, hvaremot den synes erbjuda god tillgång på skog. Om nu den befolkning, som der är boende, nöjer sig med en dylik kommunikationsled, som naturligtvis ej kan användas mer än omkring två tredjedelar af året, så föreställer jag mig, att också staten, om den eljest anser saken värd understöd, äfven för sin del kan låta sig dermed nöja. Om man såge systemet i tillämpning och ej blott kände det af beskrifning, är jag öfvertygad, att hvar och en, och allra mest den praktiske mannen, skulle känna sig tilltalad deraf. Systemet är så enkelt, att man kommer att tänka på historien om Kolumbi ägg.

Jag vill icke trötta kammaren med flera detaljer. Hvad jag redan antydtt torde vara tillräckligt för att försvara min uppfattning, att ärendet, såsom af föregående talare redan blifvit yrkadt, lämpligen bör kunna återförvisas till utskottet. Jag instämmer således med dem, som yrkat återremiss, dels i och för närmare utredning och dels i afvaktan på att Kongl. Maj:t skall inkomma med proposition i ämnet, öfvertygad, som jag är, att en utredning är egnad att gifva ett mera bestämdt omdöme om förslaget värde, än hvad nu kunnat vara fallet.

Ang. anslag för enkanal led mellan Helgasjön och Invarnen.
(Forts.)

*Ang. anslag
för enkanalled
mellan Helga-
sjön och In-
naren.
(Forts.)*

Herr Lasse Jönsson: Jag för min del anser, att ett beslut om återremiss i denna fråga vore från denna kammars sida en bestämd uppfordring för regeringen att inkomma med proposition i ämnet, men det är ju klart, att härför åtgår tid såväl för Kongl. Maj:t, som har att bedöma frågan och afgifva förslag i densamma, som för utskottet, som derefter har att bereda den. Det är ju icke nog med att visa, att den ifrågasatta kommunikationsleden är möjlig att utföra; man måste äfven hafva en absolut visshet om nyttan och nödvändigheten af densamma, och att det finnes folk och gods att fortskaffa med densamma. Så vidt man kan döma af kartan, är trakten ganska tunnbebodd och harsvåra produktionsförhållanden. Jag tror därför, att det vore ganska farligt att nu på rak arm begära att regeringen vid denna riksdag skall framlägga förslag till den ifrågasatta anläggningen. Vi finge då finna oss i att antaga förslaget sådant det framkomme. Ty man kan icke begära, att regeringen skall på så kort tid kunna framlägga ett förslag, som lemnar upplysning om alla de förhållanden, som kunna inverka på frågan. Det har talats om, att dessa anläggningar gått så bra i Amerika, Frankrike och Tyskland, men man har icke nämnt, hurudana trafikförhållandena der gestalta sig, under det att på den här ifrågasatta kommunikationsleden kanske veckor och månader kunna förgå, utan att något väsentligt finnes att der befordra. En talare har äfven påpekat, hurusom en dylik kommunikationsled i vårt land ligger frusen halfva året. Dylika omständigheter böra äfven tagas i betraktande.

På grund af hvad jag anfört anser jag en återremiss olämplig och yrkar bifall till statsutskottets hemställan.

Herr Larsson från Upsala: Den siste talarens tveksamhet har goda skäl för sig och förvänar mig icke. Emellertid har jag ansett mig i sammanhang med de upplysningar jag förut lemnat böra meddela, att jag tror mig veta, att i fullt lika nordliga trakter i Amerika, som de, hvarom här är fråga, liknande transportmedel användas. Det nämndes också, att det vore olämpligt att anlägga sådana kommunikationsleder, som kanske endast sällan komme att användas. Jag vill, såsom jag redan sagt, icke ställa detta kommunikationsmedel i någon jemförelse med jernvägar, utan snarare med landsvägarne. Och vid anläggning af en landsväg plägar man icke uppställa det spörsmålet, huruvida den bär sig eller icke, utan man efterser, huruvida den ur de lokala förhållandenas synpunkt är behöflig. Icke blott de rikt befolkade utan äfven glest befolkade trakter behöfva kommunikationsleder, och som icke något annat finnes på denna trakt, så finnes der skog, hvilken ju är af föga värde, så länge den måste transporteras fram utefter landsvägarne. För traktens ökade odling äro ju äfven kommunikationer ett vilkor. För min del tror jag också, om det må anses förväget att på rak arm göra några beräkningar, att denna kanalled blir vida billigare att anlägga än en landsväg, jemte det den verkar till gagn på ett långt vidsträckt område. Derjemte vill jag allenast tillägga, att i en dylik skogstrakt, hvarom här är fråga,

om vintern kommunikationerna på de så kallade vintervägarne äro vida lättare än om sommaren, då kanalledningen i stället kunde användas.

*Ang. anslag
för en kanalledning
mellan Helga-
sjön och In-
naren.
(Forts.)*

Jag förnyar mitt yrkande om återremiss.

Herr vice talmannen Sv. Nilsson: Då jag genomläste den nu föreliggande motionen och granskade de deri anförda skälen, kunde jag icke undgå att känna mig gynsamt stämd för densamma. Och jag vill nu fästa kammarens uppmärksamhet på, att statsutskottet icke heller varit ogynsamt stämt mot förslaget, ty om kammaren noggrant öfverväger hvad statsutskottet anför, finner kammaren, att deri icke säges något, som skulle kunna föranleda Kongl. Maj:t att icke framkomma till riksdagen med förslag uti detta afseende, så snart frågan hunnit blifva utredd. Om det nu vore så, att Första Kammaren jemväl återremitterat frågan till utskottet, skulle jag icke hafva något emot, att äfven denna kammare gjorde det; men nu vet jag icke, hvartill det skulle tjena, att denna kammare återremitterar ärendet, då medkammaren redan fattat beslut deri. Möjligen skulle det kunna föranleda till, att utskottet kunde låta frågan hvila någon tid i afbidan på den Kongl. propositionen, men detta skulle hafva till påföljd att påskynda regeringens arbete i detta fall. Kanhända kommer frågan derigenom icke att blifva fullständigt utredd, och jag hemställer, om man kan vinna något på att få den behandlad på sådant sätt. Mig synes då mycket bättre, att, om icke regeringen på förhand satt sig tillräckligt in i frågan, man låter den hvila till nästa riksdag och då får den så utredd, att Riksdagen möjligen kan ingå derpå. Huru skulle det dessutom taga sig ut i Första Kammaren, om regeringen skulle framkomma med proposition på något, som kammaren nyss afslagit? Detta skulle, enligt mitt förmenande, icke blifva till synnerligt gagn för förslaget framgång.

Det är därför i sakens eget intresse, som jag anser klokast att nu bifalla statsutskottets förslag sådant det föreligger, och jag skall därför också anhålla om bifall till detsamma.

Herr *Widström* förklarade sig instämma med herr vice talmannen.

Herr Liss Ol. Larsson: Sedan jag begärde ordet, har herr vice talmannen yttrat sig och sagt ungefär hvad jag ämnade säga. Det är blott i en enda del, som jag hyser en afvikande mening från honom, och det är då han sade, att han vore gynsamt stämd för motionen. Jag har deremot hvarken varit gynsamt eller ogynsamt stämd för motionen, då den förelegat i ett så outredt skick, att jag icke kunnat fatta någon bestämd åsigt i densamma. Jag ber ytterligare få betona det gagnlösa både i att här diskutera och återremittera frågan. Det har visserligen framhållits, att en återremiss icke kunde skada, och detta kan äfven jag gå in på. Men icke kan det utgöra ett skäl för återremiss, att det icke skadar, då det icke heller gagnar saken, och något gagn gör det icke.

Ang. anslag
för enkanalled
mellan Helga-
sjön och In-
naren.
(Forts.)

Någon annan påföljd kan icke blifva, därför att statsutskottet om några dagar inkommer med ett betänkande, hvori hemställes, att Andra Kammaren måtte i frågan fatta beslut, och då stå vi åter inför samma sak. Icke kan det väl vara meningen att få statsutskottet att ligga på frågan till slutet af riksdagen, ty af erfarenheten från föregående riksdagar vet man, att i synnerhet mot slutet af riksdagen hafva vi mycket att göra, och då torde det icke vara lönt att till dess uppskjuta en fråga, som i alla fall icke kan få någon annan utgång, än den nu får. Det är mycket riktigt, som herr vice talmannen sade, att statsutskottet icke varit ogynnsamt stämtdt för förslaget, och det har därför endast sagt, att det i ärendets outredda skick icke kan förorda detsamma. För min del tycker jag motionärerne borde vara belätne härmed och icke hålla på saken för i år, då detta icke kan tjena till något.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr Herslow: Huru vida motionärerne kunna vara belätna med att statsutskottet "icke yttrat sig ovänligt om förslaget", det må de sjelfva afgöra; för min del skulle jag antagligen vara föga tillfredsstäld med en så platonisk välvilja, likasom jag icke tror att deras intressen dermed äro tillfredsstälda. Jag har emellertid redan erkänt, att statsutskottet näppeligen kunnat rent tillstyrka förslaget, innan regeringen ännu uttalat sig derom.

De anmärkningar, som här framstälts, att ifrågavarande trakt antagligen vore en dålig produktionsort, samt att kanalen en stor af året skulle ligga tillfrusen, tycker jag äro sådana, som knappast borde serveras i denna kammare. Ty huru många jernvägar hafva vi icke byggt på orter, der produktionsförhållandena icke varit lyckligare än här? Skulle vi endast sörja för kommunikationsleder inom de fåtaliga delar af vårt land, der det finnes en tät befolkning och rika marker, så tror jag vi kunnat spara in mera än $\frac{2}{3}$ af landets på jernvägarne nedlagda kapital. Men vi hafva icke byggt jernvägar därför, att ortens produktionsvilkor varit gynsamma, utan för att skapa gynsammare konjukturer åt orten, och dessa handtag från representationens sida under de sista 20 åren hafva gjort vårt land till hvad det är. Och landet har — våra svartmålare må säga hvad de vilja — härigenom utvecklats sig på ett sätt, hvarom våra förfäder för 30 å 40 år sedan icke ens kunde drömma.

Att kanalen skulle ligga tillfrusen hälften eller tredjedelen af året, är en upplysning, som väl icke behöft meddelas kammaren. Kan detta utgöra något skäl mot förslaget, borde vi alls icke hafva byggt några vattenvägar, icke ens utfört det stora kanalarbete, som en gång var vår nationalstolthet och som på sin tid var alldeles enastående. Det är ju här icke egentligast fråga om någon persontrafik, utan endast om den stora, tunga och skrymmande godstrafiken från denna sjös långa stränder, der det finnes icke så litet att hemta, och under den tid sjötrafiken är öppen, kan detta gods hinna besörjas vattenvägen. Att vattnet om vintern fryser, är väl icke någon specialitet för Småland.

Det tredje skälet, som anförts mot förslaget, är onekligen något, som jag anser vara ett skäl. Man säger att Första Kammaren redan fattat sitt beslut i saken och att sålunda icke något praktiskt resultat kan följa af en återremiss. Ja, det kan endast följa två saker; antingen kommer frågan tillbaka till oss med underrättelse, att medkammaren fattat beslut och anhållan att vi måtte göra det-samma, eller också kommer, såsom herr vice talmannen nämnde, statsutskottet att någon tid ligga på ärendet. Men att det därför behöfver ligga derpå ända till riksdagens sista dagar, det är ett sådant der hyperboliskt uttryck, som blott användes för att bringa upp en liten svårighet till en kolossal höjd. Frågan är ju redan utredd af vederbörande myndighet och Kongl. Maj:t kan snart nog fatta beslut, huru vida företaget bör understödjas med statsmedel eller icke. Dertill fordras icke månader, knappast veckor. Jag medgifver å andra sidan, att det kan tolkas såsom en anhållan hos regeringen att skyndsamt meddela oss sin åsigt i saken, och det kan ju möjligen anses mindre grannliga. Så särdeles farligt vore det väl ändock icke. Emellertid då jag redan vunnit mitt hufvudsakliga mål, att få denna sak närmare bragt på tal inom kammaren, skall jag ej synnerligt hålla på mitt yrkande om återremiss.

Jag har i denna sak tagit till ordet, därför att jag, från det jag först såg detta förslag, innan någon motion ännu kommit till kammaren, trodde att detta vore första uppslaget till en ny form af kommunikationsmedel, som naturen själf anvisat vårt land, och jag önskade därför, att denna kammare redan nu måtte egna den all den uppmärksamhet, som hon förtjenar, och icke på grund af statsutskottets utlåtande blott kasta hela planen direkt i papperskorgen. Hafva vi nu endast kommit derhän att vi fått klart för oss, hvart detta system syftar och hvilken användning det kan komma att få, så har såsom mig synes redan åtskilligt vunnits. Om vi nu skola återremittera ärendet eller afstå det, kan, jag medger det, nästan vara en smaksak. Men jag kan härvid ej underlåta att beklaga, att vi i denna kammare ofta äro fjettrade i beslutets ögonblick, derigenom att medkammaren har en obegripligt mycket större snabbhet att behandla ärendena än vi. Ehuru lika föredragningslistor äro uppgjorda, hinner medkammaren så fort afgöra en sak, att då vi komma dit, heter det: ja, nu gör det ingenting huru vi besluta, då Första Kammaren redan fattat sitt beslut i saken. Men vi kunna väl icke i evighet falla undan för detta skäl, ty då kunde vi lika väl nöja oss med att få rapporter från Första Kammaren om dess beslut och taga in dem i vårt protokoll. Vi böra väl alldeles själfständigt betrakta ärendena och på grund af den pröfning, vi underkastat dem, själfständigt fatta vårt beslut. Om vi derigenom skulle få de omdömet om oss, att vi äro så trögtänkta att vi alltid komma efter, så torde vi få finna oss i det vitsordet. Det är dock icke alltid trögtänktheten och långsamheten, som dertill äro orsaken; orsaken kan också vara, att man tager litet noggrannare reda på sakförhållandena, än grannen anser nödvändigt att göra. Detta motiv, att Första Kammaren redan fattat beslut, får ej för ofta begagnas för att inverka på våra

*Ang. anslag
för en kanalled
mellan Helga-
sjön och In-
naren.
(Forts.)*

Ang. anslag
för enkanal led
mellan Helga-
sjön och In-
naren.
(Forts.)

beslut, ty derigenom tager man icke från oss hvarken pligten eller ansvaret att oberoende af medkammaren besluta, såsom vi pröfva vara riktigt.

Herr Rundbäck: Det förundrar mig ingalunda, att kronobergsborna och särskildt representanterna för det historiska Wärend söka försvara en efter min uppfattning ganska god sak. Men jag kan icke förstå, hvarför de uppträda så ofantligt häftigt och begära, att ovilkorligen nu få frågan afgjord, fastän den saknar tillräcklig utredning. När herrarne från denna trakt hafva den uppfattning, att en sådan utredning kan verkställas på några veckor, lär den väl också kunna verkställas till nästa riksdag, och i så fall kan jag icke förstå annat än att följden endast skulle blifva ett dröjsmål på ett år. Äro skälen för den ifrågasatta kommunikationsleden goda och är den nödvändig, hvilket jag icke vill bestrida, så är ju allt godt och väl. Men det är också nödvändigt för dem, som ej äro hemmastadde i alla hithörande förhållanden, att få en utredning, och då det upplysts af statsutskottsledamöter, att en sådan utredning ej i tillräcklig omfattning förefinnes, synes det mig, som om man kunde vara belåten med det goda vitsord, som från alla sidor uttalats för *saken* och således vänta till nästa år. Befinnes då företaget vara nödvändigt och sådant att det kan realiseras, så är det ju icke värre, än att man kan gifva litet mera penningar för ändamålet, så att företaget må kunna blifva lika fort färdigt som om anslag skulle beviljas detta år.

Hvad herr Herslows yttrande beträffar, får jag säga, att jag visserligen vet att han är en mångsidig man; men att han också var kanalbyggare och ingenjör, det visste jag icke förut. Han talade om, huru i Tyskland fartygen i slussar med sluttande planer gå upp och ned på floderna och huru allt det der går som en dans. Ja, för herr Herslow går också mycket som en dans. Men med anledning af hans yttrande vill jag omtala för herrarne en händelse från min riksdagsmannatid. Vid 1862--1863 årens riksdag väcktes förslag om kanalisering af Luleå elf. och mera lysande och glänsande förhoppningar än i afseende på detta företag hade man väl aldrig förr hört omtalas. Det var grundadt på en stor idé — en kanal med sluttande planer — en idé, som, efter hvad det uppgafs, i Amerika redan var färdig och klar. På grund af dessa förhoppningar biföll Riksdagen förslaget och anslog 1,000,000 eller 800,000 kronor för Luleå elfs kanalisering. Men ännu i dag är detta företag ofullbordadt och Riksdagen förlorade 500,000 kronor på den affären. Låt om oss därför se tiden an, ty ett faktum är, att de förhoppningar och de förespeglingar, som då skulle realiseras, nu icke blefvo realiserade. Deremot har man i stället byggt en jernväg från Luleå till Gellivara. Må vi därför se till, att vi icke äfven nu fatta ett förhastadt beslut till skada för det företag man vill åstadkomma. Man får icke tro endast på pressen och vissa tidningsskrifvare, ty jag fruktar för att de skrifva och tala om många saker och ting som de icke förstå.

Herr talman! Jag anser frågan i dess nuvarande skick vara af den beskaffenhet, att man bör vänta en tid och jag kan icke se, att derutaf skulle följa någon skada vare sig för orten eller länet. Jag yrkar bifall till utskottets väl betänkta förslag.

Ang. anslag för enkanalled mellan Helgasjön och In-naren.
(Forts.)

Herr Peterson i Hasselstad: Herr talman! Icke heller jag tror, att det skulle gagna till något att återremittera frågan till statsutskottet i afvaktan på en kongl. proposition till denna Riksdag, för att sålunda få frågan utredd. Lika litet tror jag det vara möjligt för Kongl. Maj:t att i en proposition nu framlägga en sådan utredning, som jag anser behöfzig. Så vidt man kan finna af motionen, är det icke konstateradt, att vare sig landsting, kommuner eller enskilda personer, som beröras af denna trafikled, blifvit hörda i frågan. De borde väl få yttra sig för att förklara, huru vida de anse saken fördelaktig och för dem nyttig. Lands-tingen hafva ju att befordra kommunikationsväsendet inom de respektiva länen, och derföre hade väl landstinget bort yttra sig i första hand. Det har icke heller visats, att något bolag är bildadt. Motionären säger väl i sin motion, att några utmärkta män haft ett sammanträde på landskansliet den 25 januari i år för att bilda ett bolag. Men motionen skrefs redan den 28 januari, och således är alltsammans ett hastverk. Frågan är mycket stor och beaktansvärd, men derföre bör den också få en så stor utredning som möjligt, innan den framlägges för Riksdagen. Det kan ej ske vid denna riksdag, och derför tjenar det till ingenting att återremittera ärendet, som då efter några dagar skulle återkomma till kammaren, åtföljdt af uppmaning, att kam-maren måtte fatta beslut.

Dessa äro de skäl, som jag anser tala för statsutskottets hem-ställan.

Herr Hörnfeldt: Då jag begärde ordet, var det egentligen för att meddela kammaren den upplysningen, att detta sätt att bygga slussar på sluttande plan icke är opröfvadt. Men sedan dess har jag blifvit förekommen af herr Rundbäck, som omtalade, att Riksdagen för åtskilliga år sedan beviljade 860,000 kronor till kanalisering af Luleå elf enligt denna idé, af hvilka penningar man dock icke sett till en enda fyrk. Jag tror derför att sättet icke är nytt eller opröfvadt.

För öfrigt får jag bekänna, att det förefaller mig besynnerligt, om vi skulle bevilja penningar till ett företag, för hvars utförande, efter hvad statsutskottet upplyser — och det har här icke blifvit vederlagdt — icke ens något bolag är bildadt. Det är vidare ådagalagdt, att frågan saknar vederbörlig utredning, och det vore då egendomligt att på stående fot återremittera ärendet, hvilket naturligtvis icke kan ske under annan förutsättning än den, att man vill bereda bättre tillfälle att få bifall till frågan. Detta förvånar mig och jag anhåller derför att få yrka bifall till utskottets förslag, som jag på samma grunder som herr Rundbäck anser mycket välbetänkt.

Ang. anslag
för enkanalled
mellan Helga-
sjön och In-
naren.
(Forts.)

Herr Larsson från Upsala: Herrar Rundbäck och Hörnfeldt hafva talat om för mig en sak, som skulle bevisa att detta system icke vore användbart för våra förhållanden. Jag känner mycket väl och kanske bättre än någon af nyss nämnda herrar till förhållandet med Luleåelfvens kanalisering, ty jag har varit på ort och ställe i och för utstakning af en jernväg. Det är icke sagdt, att systemet att med lutande plan befördra fartyg, duger för både likt och olikt. I fråga om Luleåelfvens kanalisering var det icke allenast dessa sluttande planer, som icke blefvo fullbordade, utan derjemte en jernväg af $8\frac{1}{3}$ mils längd, ehuru man anser att jernvägarne i det hänseendet äro allena saliggörande. Jag tillåter mig likväl nämna en detaljomständighet, på det att man icke måtte fälla domen öfver systemet, derför att det i ett enda fall och då på grund af särskildt ogynsamma omständigheter visat sig oanvändbart.

Luleåelfven är icke segelbar mer än omkring 3 månader om året, ty redan i början af oktober är den isbelagd och fjellfloden upphör icke förr än i juli, hvartill äfven kommer, att vattendifferensen brukar vara ända till inemot 20 fot. Under sådana förhållanden kan det naturligtvis icke vara förmånligt att bygga hvarken slussar eller någonting annat.

Härmed vill jag endast hafva sagdt, att om det också händt att systemet en gång misslyckats, så bevisar detta ingalunda att systemet icke kan användas. Jag tror icke heller att det inträffar så stora öfversvämningar vid det lilla vattendrag, hvarom nu är fråga, att det i sådant afseende kan jämföras med Luleåelfven.

Herr Herslow: Jag vill blott meddela den upplysningen, att det företag, hvarom nu är fråga, alldeles icke är ett sådant hastverk, som en och annan talare tycks hafva föreställt sig, ty det är nu mer än två år sedan jag först hörde planen omtalas.

Med anledning af herr Hörnfeldts anmärkningar mot förslaget ber jag att få rigta en liten anmärkning mot honom sjelf. När han talar om slussar med sluttande plan, låter det verkligen, som om han icke riktigt visste, hvarom fråga är, det är här alls icke meningen att bygga *slussar* med sluttande plan utan *jernväg* med sluttande plan, hvilka beräknas skola ersätta slussarne.

Jag ber slutligen att få säga, att då jag uppträd i detta ämne, som visserligen icke ligger inom området af de frågor, vid vilkas behandling jag brukar yttra mig, så har jag gjort det derför, att jag haft särskild anledning att sätta mig in i detsamma. För öfrigt är vi litet hvar här vid riksdagen nödsakade att söka tillägna oss en viss mångsidighet, då vi hafva så många olika frågor att pröfva och behandla. Att denna min "mångsidighet" skulle ådraga mig förebråelser från en så mångsidig man som den, hvilken rigtade dem mot mig, var emellertid hvad jag minst väntat. Men förmodligen anser han, att det der uppdraget "att allting bestyra" uteslutande tillkommer honom.

Herr Rundbäck: Ja, jag har verkligen under min riksdagsmannatid sökt att kunna uträtta någonting, men sedan herr Herslow kom in i kammaren har jag funnit att ett dylikt sträfvande från min sida är obehöfligt; ty nu vill och kan troligen han ensamt allting bestyra.

Ang. anslag för enkanallet mellan Helgasjön och Innaren.
(Forts.)

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, samt herr talmannen till proposition upptagit de gjorda yrkandena, biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkterna 5 och 6.

Biföllos.

§ 2.

Härefter förekom till behandling lagutskottets utlåtande n:o 19, i anledning af väckt motion om ändring af § 11 i ansvarighetslagen för statsrådets ledamöter.

Utskottet hemställde i detta utlåtande, att ifrågavarande, inom Första Kammaren, af herr *O. H. Forssell* väckta motion icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Emot denna utskottets hemställan hade reservation afgifvits af

Herr Lilienberg, hvilken ock nu vid föredragning af ärendet erhöll ordet och yttrade: Jag har reserverat mig mot lagutskottets betänkande, därför att jag anser den af herr Forssell väckta motionen vara befogad. Men då, efter hvad jag förnummit, Första Kammaren redan bifallit utskottets betänkande, så vill jag icke yrka bifall till min reservation.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 3.

Företogs handläggning af lagutskottets utlåtande n:o 20, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af 2 § utsökningslagen. ^{*Om ändring i*} ^{*2§ utsöknings-*} ^{*lagen.*}

Motionärerne, herr *J. A. Andreason* och *M. Andersson* i Stigen hade föreslagit, att första punkten af 2 § i utsökningslagen måtte erhålla följande förändrade lydelse: "utmättningsman är å landet kronofogde, samt länsman då han derom af fordringsegarne direkte anlitas, hvar inom sitt tjenstgöringsområde, och i stad stadsfogde"; äfvensom att föreskrift måtte meddelas, att, då kronofogde öfverlätit ett utslag till länsmannen för utmätning, denne person då äfven skall ombesörja försäljningen i laga ordning i alla de fall, då fråga är om lösegendom.

Om ändring i § 2 utsökningslagen. (Forts.) På anförda skäl hemstälde dock utskottet, att förevarande motion icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föränleda.

Sedan denna utskottets hemställan blifvit uppläst, begärdes ordet af

Herr Lind, hvilken inom utskottet varit af skiljaktig mening och nu yttrade: Då jag icke kunnat gilla det slut, hvartill utskottet kommit i denna fråga, ber jag att med några ord få angifva skälen härför.

Vårt utsökningsväsende är för närvarande ordnad så, att det för det stora flertalet af befolkningen på landsbygden är allt utom tillfredsställande. Det händer ofta att kronofogden är bosatt i en utkant af fögderiet, så att de, som bo i den motsatta delen af fögderiet, måste resa ganska lång väg för att träffa honom. Länsmannen deremot, som bor inom häradet, är lättare att träffa, när exekutiv åtgärd behöfver anlitas. Då löneregleringen för kronofogdar och länsmän år 1878 fastställdes, yttrades här, att åtminstone länsmannen skulle bo centralt inom sitt distrikt och detta uttalades till och med i den i ämnet aflättna kongl. propositionen, i tydligt syfte att sådant skulle vara till lättnad för dem, som behöfde påkalla kronolänsmännens tjänstebiträde. Deremot nämndes ingenting om kronofogdarne i det hänseendet. Dessa tjänstemän borde ha till åliggande att bo någorlunda centralt inom sina distrikt, för så vidt de ej vilja anförtro länsmännen att sköta utmätningar m. m. Vid vestkusten till exempel kunna de mäta en längd af ända till 8 å 10 mil och i öfriga delar af riket förekomma ännu vidsträcktare distrikt. Att under sådana förhållanden behöfva anlita kronofogden såsom utmättningsman faller sig naturligtvis ganska dyrbart för gäldenären, eftersom denne måste betala kronofogdens resa till och från förrättningsstället. Vanligen är det så, att kronofogden sjelf åtager sig sådana utmätningar, som äro något att förtjena på, — och med den lydelse utsökningslagen nu har, lär han dervid vara i sin goda rätt — men deremot öfverlemnar sådana skräpsaker, som icke äro förenade med någon egentlig inkomst, åt länsmannen. Kanske förekomma många vackra undantag från denna regel, men åtminstone har jag erfarenhet af att det brukar gå så till väga. Såsom vi veta, har utsökningslagen numera blifvit ändrad derhän, att Konungens befallningshafvande ega rätt att utse särskild utmättningsman, det vill säga kunna förbigå kronofogden och i stället förordna länsmannen eller någon annan säker person att inom ett mindre område förrätta utmätning. Men jag vet, att det ofta inträffat, att, då kommunalstämma fattat beslut att hos Konungens befallningshafvande begära särskild utmättningsman för det eller det häradet och såsom sådan föreslagit den allmänt aktade, skicklige och vederhäftige länsmannen, sådana ansökningsningar af Konungens befallningshafvande lemnats utan afseende. Den rättighet, som enligt nya utsökningslagens 3 paragraf medgifvits, nemligen att hos Konungens befallningshafvande kunna begära särskild utmättningsman, synes mig vara utan allt värde,

derest icke Konungens befallningshafvande också förpligtas att bifalla en sådan ansökning, åtminstone i de fall, då den framställes af kommunalstämma.

*Om ändring i
§ Utsöknings-
lagen.
(Forts.)*

Genom den af motionärerna föreslagna förändringen skulle enligt mitt förmenande ganska väsentliga fördelar beredas såväl för fordringsegaren som för gäldenären, och denna motion har därför för mig varit så tilltalande, att jag i min ringa mån sökt att bereda framgång åt densamma. Inom utskottet har detta icke lyckats, ty jag var der nära nog ensam om min åsigt, och föga förhoppning har jag väl också att nu kunna få kammaren att komma till något annat slut än det, hvartill utskottet kommit, men det oaktadt kan jag icke afhålla mig från att anhålla om afslag å utskottets hemställan och bifall till motionen.

Vidare anförde

Herr Persson i Stallerhult: Lagutskottet har hufvudsakligen grundat sitt utlåtande på det särskilda utskottets betänkande vid 1877 års riksdag, då den nya utsökningslagen förelåg till Riksdagens behandling. Detta betänkande finnes aftryckt i lagutskottets utlåtande, och jag tror att, om motionärerna och herr Lind med uppmärksamhet läsa igenom detta, de skola finna de deri anförda skälen för afslag å motionen så tydliga och klara, att de böra finna sig alldeles tillfredsställda. Hvad skulle till exempel följderna kunna blifva, om sökande hade rättighet att såsom utmättningsman anlita både kronofogden och länsmannen. Jo, att i fråga om en och samma exekutiva åtgärd den ene sökanden kanske vände sig till kronofogden och en annan till länsmannen, och då kunde det hända att gäldenären finge besök af tvenne utmättningsmän. Derigenom skulle åter uppstå så stora kostnader, att de vore ruinerande för den mindre bemedlade.

Såsom 4 § utsökningslagen nu lyder, har Konungens befallningshafvande rätt att för ett visst område sätta annan utmättningsman än kronofogden. Jag tror också icke att Konungens befallninghafvande skola slå döförat till, om talande skäl förebibras att sätta annan till utmättningsman än kronofogden, i synnerhet om fögderierna äro stora. Då jag hyser det förtroende till Konungens befallningshafvande, att de på sådant sätt vilja afhjälpa de öfverklagade olägenheterna, der de finnas, anser jag en förändring i bestämmelserna lända mera till skada än till gagn, hvarför jag får yrka bifall till lagutskottets förslag.

Herr Jansson i Saxhyttan: Behofvet af en sådan ändring i utsökningslagen, att länsman blefve utmättningsman inom sitt tjänstgöringsdistrikt, torde visa sig mest kämbart i de län, inom hvilka finnas vidsträckta fögderier. Jag vill i det afseendet särskildt nämna Kopparbergs län, som jag mest känner till. Der finnes till exempel ett fögderi, inom hvilket en del kommuner äro belägna ända till 15 å 16 mil från kronofogdekontoret. Oaktadt detta måste en borgenär, då han vill påkalla en exekutiv åtgärd, anlita

Om ändring i kronofogden,
 2 § utsökningslagen.
 (Forts.)

emedan länsmännen icke äro antagna till utmätningsmän. Det är visserligen sant, att om en kronofogde inom ett vidsträckt distrikt icke kan medhinna att taga befattning med alla till honom inkommande exekutiva ärenden, han ofta nog sätter länsmännen i sitt ställe, men han eger likväl rättighet att, om han behagar, handlägga alla sådana ärenden, äfven i de mest aflägsna delar af fögderiet, och för öfrigt, äfven om länsmanen får i uppdrag att verkställa de exekutiva uppdragen, qvarstår likväl för gäldenären kostnad och tidsutdrägt, derigenom att han icke får vända sig direkt till länsmanen. Det förslag till utsökningslag, som af Kongl. Maj:t framlades till 1877 års Riksdag, innehöll den bestämmelsen, att endast kronofogde finge vara utmätningsman. Det särskilda utskott, som tillsattes för behandling af denna Kongl. proposition, yttrade med afseende härå: "Uppenbart torde dock vara, att detta kan inom fögderier af större utsträckning och således framför allt inom de norra länen medföra ej blott för kronofogden stora svårigheter att kunna med tillbörlig uppmärksamhet följa de många förrättningar, som han måste till vikarie öfverlemnna, utan äfven för den enskilde betydlig så väl tidsutdrägt som kostnad, och utskottet har derföre ansett sig böra tillse, om icke ändring härutinnan kunde åstadkommas. Tvenne utvägar finnas. Den ena är att göra hvarje länsman till ordinarie utmätningsman jemte kronofogden, så att borgenären finge, allt efter hvad han funne för sig bekvämligast och det större eller mindre förtroende han hyste för den ene eller andre, anlita hvilkendera utmätningsmanen han ville." Efter att anmärka de svårigheter och hinder, som skulle möta för en sådan anordning, nemligen att sätta länsmanen jemte kronofogden till utmätningsman, yttrar utskottet vidare: "Den andra utvägen är att åt Konungens befallningshafvande medgifva rätt att, när särskilda omständigheter, såsom fögderiets vidsträckt- het, det förtroende, någon viss länsman lyckats tillvinna sig, eller annat dylikt, dertill föranleda, förordna länsman eller annan person att för visst distrikt eller visst fall i kronofogdes ställe på eget ansvar vara utmätningsman; och utskottet har så mycket hellre ansett sig böra tillstyrka denna utväg, som dylikt rätt, om än i något mindre omfattning, redan finnes i gällande landshöfdinge- instruktion Konungens befallningshafvande medgifven." Denna senare utväg blef sedan af Riksdagen antagen. Men mig synes som om man dervid gått förbi den bästa utvägen och kommit in på en väg, som icke alls leder till målet, hvilket ju var att förebygga för kronofogden vissa svårigheter och för den enskilde kostnader och tidsutdrägt. För att uppnå detta mål, synes mig nödigt begagna sig af utvägen att göra länsmanen till utmätningsman jemte kronofogden. Mot en sådan anordning tror jag icke förefinnas så stora svårigheter, som utskottet omnämnde. Påståendet att länsmännen icke ega de insigter och den oberoende ställning, som man fordrar af de tjenstemän, som skola verkställa en sådan förrättning såsom utmätning, torde icke längre kunna vidhållas, sedan det visat sig, att länsmännen i många, ja de flesta fögderier verkställa sådana förrättningar, utan att kronofogden

har vidare att bestyra dermed än att utskrifva ordern och föra diarium. Jag tror, att man i de flesta fall kan vända sig till länsmannen, men fall kunna äfven förekomma, då det är nödvändigt att hafva kronofogden att vända sig till, såsom då man vid påkallandet af utmätning kan antaga, att fastighet, som är med flera in-teckningar besvärad, kommer att tagas i mät. Det har anmärkts, att det Konungens befallningshafvande åliggande granskningsbestyret af utmätningmäns diarier skulle så betydligt ökas, att det kunde blifva fråga, om tillräckliga arbetskrafter finnas. Jag för min del kan icke fatta, att detta granskningsarbete skulle komma att upptaga synnerligen längre tid än nu, ty man må komma i håg, att bli diarierna flera till antalet, minskas väl ock i motsvarande grad innehållet i hvarje diarium. Hvad det angår, att genom införandet af tvenne utmätningmän inom samma distrikt en och samma fastighet skulle kunna komma att utmätas af båda-dera, utan att den ene hade reda på den andres åtgärd, så torde något sådant icke vara att befara, om man tager hänsyn till den nära beröring, hvori dessa tjänstemän stå till hvarandra. Jag vill till sist påpeka, att om Konungens befallningshafvande nu förordnar länsman till utmätningssman, blir han ensam i distriktet, och borgenärerna hafva icke rätt att i vissa fall vända sig till kronofogden, men detta innebär en stor olägenhet, och det torde vara ett skäl, hvarför Konungens befallningshafvande så sällan förordnar länsmän till utmätningssmän.

Då det således enligt min åsigt vore till stor nytta om länsmannen kunde få verkställa utmätning, utan att först hafva erhållit order derom från kronofogden, så önskar jag framgång åt motionärernas förslag om sådan ändring i utsökningslagens 2 §, att länsmannen sättes till utmätningssman *jemte* kronofogden. Men då jag föreställer mig, att en sådan ändring i denna paragraf skulle uppkalla förändringar i andra paragrafer af utsökningslagen, får jag för min del yrka, att frågan måtte återremitteras till utskottet.

Herr Andersson i Nöbbelöf: Herr talman, mine herrar! Utaf många skäl vill jag icke vara med om en förändring, sådan som motionärerna föreslagit. De skäl, som varit bestämmande för mig, hafva också till stor del redan här blifvit anförda. Men der-jemte finnes det en sida af saken, som vi icke hafva berört, den nemligen, att det för att vara utmätningssman torde fordras vida större kompetensvilkor än våra länsman i allmänhet besitta, och kanhända skulle det också fordras litet större trygghet i ekonomiskt hänseende, än som man af våra länsmän rimligtvis kan begära. Det är icke små summor, som af utmätningssmännen omhänderhafvas, och därför fordrar man också af våra utmätningssmän att de ställa uppborðsborgen. Men huru skall man kunna fordra ett sådant kompetensvilkor af länsmännen, med de löneförmåner de åtnjuta? Då jag emellertid icke vill vara med om att höja lönerna för länsmännen, så att de från den sidan blefve jemförliga med kronofogdarne, så vill jag icke heller vara med om ett beslut,

(Om ändring i
2§ utsöknings-
lagen.
(Forts.)

Om ändring i 2 § utsökningslagen. (Forts.) som afsåge att de skulle få samma skyldigheter som kronofogdarne, och därför ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Härmed var öfverläggningen slutad. Efter det herr talmannen gifvit proposition å hvart och ett af de olika yrkandena, biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 4.

Om upphäfvande af gällande bestämmelser rörande morgongåfva. Till behandling förelåg vidare lagutskottets utlåtande n:o 21, i anledning af väckt motion om upphäfvande af gällande lagbestämmelser i fråga om morgongåfva.

I detta utlåtande hemstälde utskottet, att förevarande, inom Andra Kammaren af herr A. G. Jönsson i Mårarp väckta motion, n:o 73, icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

I fråga härom anförde:

Herr Jönsson i Mårarp: Herr talman, mine herrar! Denna fråga är visserligen icke af en så riksviktig betydelse, att det kan vara en stor risk om hon faller. Men man måste i alla fall erkänna, att det gäller afskaffandet af gamla föräldrade föreskrifter, som sällan tillämpas, därför att man oftast stöter på svårigheter när man skall tillämpa dem. Vi antaga t. ex. att lösegendomen icke räcker till, för att enkan skall till fullo erhålla sin rätt till morgongåfva. Då måste man taga och dela fastigheten, och den del deraf, som hon erhåller, den får hon besitta, så länge hon är ogift samt icke brister i tukt och ära — och det kan ju vara rätt. Men så står det också stadgadt, att hon skall vara "skyldig att hålla hus och jord vid magt och ej låta den genom sitt vållande förvärras". Det är alldeles klart att detta ger anledning till rättgångar och tvister emellan dem, som efter enkan skola dela den lilla delen af fastigheten som hon begagnat.

Jag vet därför icke hvad det skall tjena till, att der skall vara med i lagboken en hop föräldrade bestämmelser. Jag tror nemligen att äktenskapsförord och testamente äro de bästa utvägar för äkta makar, när de vilja sins emellan ordna om sin egendom. Utskottet säger emellertid att qvinnan skall hafva någon ersättning, för det hon står under mannen, därför att han ensam har rätt att förvalta boet. Men det är ju hennes naturliga ställning, och jag tror icke att hon för den sakens skull är i behof af någon särskild ersättning. Då jag deremot har den uppfattningen att morgongåfvan är att betrakta som en slags handpenning, för hvilken fordomsrika män skulle kunna skaffa sig hustru, men jag icke finner något behof vara för handen att för den skull bibehålla de bestämmelser, som rörande den saken finnas i lagboken, så skall jag, herr talman, anhålla om bifall till min motion.

Herr Lilienberg: Jag vill endast med några ord beröra de skäl, som utskottet haft för sin hemställan. Jag tror icke att rätts-

institutet morgongåfva spelat ut sin rol. Särskildt, när mannen dör och den egentliga egendomen i boet utgöres af hans enskilda fastighet, i hvilken hustrun icke har giftorätt, är morgongåfva på fin plats. Man har sagt, att bestämmelserna om morgongåfva ytterst sällan tillämpas. Det är möjligen förhållandet. Men tillfällen gifvas dock, när dessa bestämmelser kunna vara till största gagn. På dessa och af utskottet anförda skäl anhåller jag således om bifall till utskottets förslag.

Om upphäfvande af gällande bestämmelser rörande morgongåfva.
(Forts.)

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, gaf herr talmannen propositioner i enlighet med de olika yrkandena; och blef utskottets hemställan af kammaren bifallen.

§ 5.

Föredrogs Andra Kammarens fjerde tillfälliga utskotts utlåtande n:o 1 (i samlingen n:o 2), i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utfärdande af föreskrifter till förekommande af kreaturs innebrännande.

Om utfärdande af föreskrifter till förekommande af kreaturs innebrännande.

I berörda motion, n:o 19, hade herr *W. Wahlin* föreslagit, att Riksdagen behagade besluta att ingå till Kongl. Maj:t med anhållan, det Kongl. Maj:t ville låta utfärda föreskrifter för landsbygden rörande såväl läge som anordningar vid byggnader för förvarande af kreatur, till förekommande af deras innebrännande, samt låta införa härmed jemförliga bestämmelser i byggnadsstadgan för Sveriges städer.

Utskottet hemställde, att motionen icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Motionären herr *Wahlin* erhöi ordet och yttrade: Fjerde tillfälliga utskottet har såsom skäl för afstyrkan af min motion anført de olägenheter och kostnader, som skulle blifva en följd af de åtgärder jag föreslagit. Jag har visst icke tänkt, att jag varit nog lycklig att finna medel, som skulle kunna förminska ett stort ondt, utan att medföra några kostnader, men jag vågar påstå, att dessa kostnader och olägenheter icke ens tillnärmelsevis kunna stiga till den höjd, utskottet antydt. Och jag är öfvertygad, att med litet god vilja man nog skulle kunna komma till rätta med dessa svårigheter.

Jag har till en början begärt, att tillräckliga utgångar skulle finnas från hvarje ladugård och att dessa utgångar skulle vara tillräckligt vida. För ett öfvervägande stort antal ladugårdar i vårt land skulle hela kostnaden härför inskränka sig till upphuggande af en dörr vid spillningsluckan. Vid ladugårdar med 4—5 kreatur blifve må hända en tillräckligt bred och fri utgång tillräcklig. För ladugårdar åter så stora, att de rymma ända till 25 kor, torde måhända 2 utgångar vara tillräckliga, och för ännu större borde en förhöjning i antalet bestämmas. Kostnaden för dessa förändringar kan i hvarje fall icke bli så betydande, och äfven för jordbrukare i de svagaste omständigheter icke kännas betungande. Hvad nöd-

*Om utfärda-
de af föreskrif-
ter till före-
kommande af
kreaturs inne-
brännande.*
(Forts.)

vändigheten af dessa åtgärder angår, ber jag få erinra om den stora mängd ladugårdar med icke mer än en utgång, som hos oss finnas. Denna oftast tränga utgång utmynnår härtill ej sällsynt i ett lider eller en s. k. lana, som till en del är fylld med hö, halm eller löf och i sin tur är sammanbyggd med andra hus. Till denna lana utmynna äfven vanligen höskullarne. Jag behöfver icke påpeka, huru räddningsarbetet försvåras af dylika förhållanden. Utbryter eld i lanan, kan intet kreatur räddas, och utbryter den från taket, tränger den sig först ned till lanan, som således i vanliga fall först antändes, då deremot från den motsatta fria sidan, der spillningsgluggen är belägen, elden i regel ej kan komma. Bland under senaste veckorna bekantgjorda flera fall, då kreatur bränts inne, omnämnes ett från Vesterbotten, dervid alla kreaturen i en ladugård innebränts, emedan ett parti löf utanför dörren antändts. Utskottet anför vidare, att, äfven om tillräckliga utgångar funnes, det dermed icke vore sagdt, att kreaturen skulle kunna drifvas ut, emedan de oftast blifva skrämde. Detta skäl, liksom hvad utskottet anför om mordbrand, talar, synes mig, för min motion och icke mot den. Ty ju större svårigheterna äro att drifva ut kreaturen, desto mer måste man göra för att undanrödja andra hinder.

Jag har vidare begärt, att ladugården skulle ligga skild från andra byggnader. Utskottet har fattat detta så, som om jag tänkt mig, att den skulle förläggas så långt bort från gården, att det behöfdes en särskild kreatursvaktare vid densamma. Jag åter har tänkt mig den förlagd på ett afstånd af 15—20 fot, och skälet till denna begäran är, utom att ju flera byggnader äro sammanbyggda, desto större och snabbare spridning får elden, äfven det, att, om sjelfva ladugården brinner, måste, då andra byggnader stå i fara att genast antändas, kreaturen ej sällan lemnas åt sitt öde, enär det fåtaliga räddningsmanskap, som vanligen är att tillgå å landet, nödgas först söka berga annan, kanske än värdefullare, egendom och sina egna hem.

Jag anser mig skyldig påpeka en möjlig följd af att mitt förslag skulle vinna kammarens bifall, och Kongl. Maj:ts utfärda föreskrifter i dess syfte. Dermed borde då äfven följa föreskrift om hur nära grannes gräns man borde tillåtas bygga på landet. Landsbygden har hittills varit fri från brand-, byggnads- och helsovårdsstadgans strängare föreskrifter af det skälet, att befolkningen i allmänhet bor mindre sammanträngd på landet. Emellertid synes en föreskrift, som hindrade, att man ej på landet kunde bygga lika tätt som i städernas sämsta kvarter, böra vara ett oundgängligt vilkor för att vara qvitt dessa öfriga föreskrifter.

Der laga skifte egt rum, såsom nu förhållandet på de flesta ställen i vårt land, torde en dylik föreskrift vara af ringa betydelse, men skulle deremot blifva af stor vikt för en mängd nypuppväxande samhällen, stations- och marknadsplatser. Det är nu visserligen en sanning, att dessa platser kunna få tillämpa städernas byggnads- och brandstadgar. Men då dessa stadgar en gång börja tillämpas, är det oftast för sent; det är vanligen redan så illa bygdt, att det kan gå sekler om, innan man kan rätta de miss-

tag som redan skett, därför att man icke haft några föreskrifter att följa.

Jag har naturligtvis tänkt mig, att så väl utflyttning af ladugård som inflyttning af andra byggnader från grannes egogräns icke skola förekomma förr än nybyggnad skedde, äfvensom att undantag borde ega rum för sådana tränga platser och hopträngda gårdar, der det icke vore möjligt att verkställa en sådan förflyttning. Den undantagsställning, jag sålunda afsett, torde egentligen behövas för sådana orter, der, som t. ex. i Dalarne, laga skifte icke egt rum, i följd af en annan undantagslagstiftning. Motsvarande bestämmelser finnas för öfrigt äfven nu i städernas byggnadsstadga, som har olika bestämmelser för bebyggandet af ny och gammal stadsdel.

Utskottet har äfven förutsatt, att öfvervakandet af dessa föreskrifters efterlefnad skulle hafva mycket stora kostnader till följd. Jag har trott att det helt enkelt vore tillräckligt, att man egde vända sig till kommunalnämnden eller någon annan af kommunen tillsatt myndighet för att erhålla eftergift i dessa föreskrifter, der man icke anser sig kunna följa dem. I intet fall behöfdes byggnadsritning; dylika erfordras ej ens vid mindre uthusbyggnader i städerna. Och då icke stationssambällen, fisklägen och dylikt ens försport några större svårigheter att efterkomma och öfvervaka de bestämmelser, som finnas intagna i städernas byggnads- och andra stadgar, synes oförklarligt, att det skulle vara omöjligt att på landet i allmänhet tillämpades ett par, tre paragrafer af det innehåll, jag afsett. Utskottet befärad emellertid, att dylika föreskrifter endast skulle öka mängden af förut befintliga pappersföreskrifter, som icke blifva tillämpade, men anser att det behöfliga korrektivet vore att vänta af en stigande upplysning och insigt om människans pligter mot djuren. Jag är utskottet tacksam för detta erkännande. Men jag har ansett, att denna upplysning och insigt om våra skyldigheter mot djuren redan finnas hos denna kammars ledamöter — i annat fall skulle jag icke framkommit med min motion — och i sådant fall anser jag, att lagen kan utan fara utfärdas. För den, som icke hunnit så långt i bildning som kammars ärade ledamöter, skall lagen tjena till uppfostran och upplysning om rätt och pligt — ty äfven detta är ju lagens uppgift. Att dessa föreskrifter ej alltid kunna strängt tillämpas, komme ej att skilja dem från många andra, hvilkas goda verkningar vi redan erkänna och af hvilka vi hoppas än mer godt för framtiden. Lagen mot djurplågeri t. ex. kan visserligen ännu i många fall ej strängt tillämpas, men icke skulle man därför vilja, att den ej funnes.

Utskottet hänvisar vidare på brandstodsbolagen, af hvilka vi skulle vänta hjälp för genomförande af dessa reformer, för hvilka lagstiftarne draga sig tillbaka. Jag har åter erfarit ifrån brandstodsbolagen, att de svårligen anse sig kunna göra något, förr än lagstiftningen gått förut. Hade lagstiftningen uttalat sig så, kunde man hoppas, att äfven brandstodsbolagen genom förhöjda premier o. s. v. komme att medverka till ej blott att lagen efterlefdes utan äfven uppmuntra att gå längre, än dess föreskrifter fordra.

Om utfärdande af föreskrifter till förekommande af kreaturs innebrännande.
(Forts.)

Om utfärda-
de af föreskri-
fter till före-
kommande af
kreaturs inne-
brännande.
(Forts.)

Jag hade hoppats, att jag icke skulle stå alldeles ensam om den meningen, att något borde göras, men jag befarrar att åsigterna äro delade om hvad och huru mycket som kan göras. Och kanske att bland dem, som vilja göra något, finnas flere, som befara större svårigheter än hvad jag kunnat se. Men då Kongl. Maj:t icke lär utfärda föreskrifter i detta ämne, utan att hafva inhemtat upplysningar från kompetenta myndigheter och utan att fästa tillbörlig hänsyn på deraf för landtbefolkningen möjligen härrörande olägenheter, så torde ej vara att befara, det dessa föreskrifter blefve för betungande. Vid nya föreskrifter synas äfven ofta bestämmelserna mera tryckande, än hvad erfarenheten sedermera gifver vid handen. Jag är öfvertygad att mången person i städerna med bekymmer motsåg följderna af 1874 års brandstadgas bestämmelser, att man icke fick bygga närmare grannes tomt i något fall än tre meter, men jag tror att ingen förnuftig stadsbo nu skulle önska, att vi vore fria från denna föreskrift, utan snarare, att vi haft den långt förr, än vi fingo densamma.

Denna fråga är af den stora innebörd, att hvarje steg framåt till dess lösning måste anses som ett steg framåt i civilisation för vårt folk. Att erkänna rätt för de försvarslöse och fylla pligt mot dem, som ej kunna utkräfva den, äro dock fordringar, som ett folk ej kan gå på sida om, om det skall gå framåt! Det folk, som man uppfostrar till att, hvad djuren vidkommer, endast erkänna öfvermaktens sjelfviska rättstolkning, som man härdar till känslolöshet genom åsynen af deras lidanden vid slag och eldsvådor — det folket får man icke förtänka, om det, äfven då det rör människor, ej visar sig våga rätt och pligt så noga, om det äfven då ej skyr blodsdåd. Det visar sig äfven, att behandlingen af djuren kan sättas som ett säkert mått på civilisation, så hos hela folk som enskilda klasser deraf.

Ett godkännande af utskottets uppfattning, att på lagstiftningsväg i denna sak intet kan göras, skall helt säkert under flera år hindra hvarje försök att förminska antalet innebrända kreatur. Gälde här frågan att öfverlemnna tusentals hjälplösa människor åt en förfärlig död, då vore inga uppoffringar för stora — men jag erinrar, att det är alldeles samma kvantitet af oerhördt lidande, som ropar öfver oss ifrån jorden, fastän det ej drabbar dess magtegende!

Och detta lidande är verkligen stort. Jag skulle kunna här uppläsa berättelser om eldsvådor, der de olyckliga brinnande kreaturens stönande hörts fjerdingsvägs långt och hörts under timal; om huru man genom fönstren sett dem långsamt stekas under förtviflans kamp att bryta sina bojor! Men det är icke här jag anser mig böra vädja till dessa härresande skildringar för att påminna om något, som jag är förvissad att kammarens ledamöter minst skola förgäta i denna fråga — om vår religions första fordran: barmhertighet, om all verklig civilisations första vilkor: pligtuppfyllelse; barmhertighet mot alla, som lida, pligtuppfyllelse äfven mot de ringaste, äfven med uppoffring.

Jag hoppas och tror — så visst som jag tror på förädling och framåtskridande för vårt folk — att andra skola komma en dag, som, i fråga om våra skyldigheter mot djuren skola till vårt lands representanter våga frambära än större fordringar och för dem möta ett villigt erkännande, ej det svaret att en fordran af fyllandet af dessa skyldigheter vore påläggande af ett "förhatligt band på enskild frihet".

Om utfärdande af föreskrifter till förekommande af kreaturs innebrännande.
(Forts.)

Herr talman! Jag yrkar afslag på utskottets hemställan.

Vidare anförde:

Herr Essén: Herr talman! Utskottet har redan i sitt utlåtande uttalat sitt erkännande af den föreliggande motionens vackra syfte. Jag tillägger, att jag erkänner motionärens vackra anförande. Men längre tror jag icke, att man kan komma i denna kammare, som består hufvudsakligen af praktiske män. Man må göra föreskrifterna i den af motionären önskade stadgan huru lindriga som helst, och han har i detta afseende visat oss några grunder; men om, såsom utskottet säger, stadgan skall varda till någon verklig nytta och ej blott öka det redan alltför stora antalet af pappersföreskrifter, som föga eller intet efterlefas, kommer man likväl aldrig ifrån att i stadgan upptaga bestämmelser om uppgörande af ritningar till ladugårdshus samt dessa ritningars granskning och fastställelse, om tillsyn af författningens efterlefnad och om böter för uteblifvet eller ofullständigt iakttagande af de särskilda föreskrifterna m. m. Jag hemställer, om herrarne tro, att en sådan stadga nu är acceptabel för vår landsbygd.

I öfrigt tror jag, att utskottet någorlunda fullständigt motiverat sin hemställan och jag tillåter mig därför att till densamma yrka bifall.

Herr Wahlin: Blott ett par ord! — Jag har icke af den siste talarens yttrande kunnat blifva öfvertygad derom, att det skulle behövas ritningar för dessa ladugårdar, när det här blott är fråga om att på våra ladugårdar, hvaraf åtminstone $\frac{9}{10}$ icke hafva mer än en dörr, måtte anbringas två dörrar, så aflägsna från hvarandra som möjligt, d. v. s. å husets båda gafflar. Som jag redan nämnt, behövas icke i städerna ritningar för dessa uthus. Jag erinrar om, att i t. ex. fiskeristadgan finnes stadgadt om sådana detaljbestämmelser som t. ex. huru stora maskorna i näten skola vara m. m. Denna stadgas efterlefnad kan likväl öfvervakas öfver allt i landet. Det borde därför icke heller vara så konstigt att öfvervaka ett sådant stadgande, som att dörrarne på en ladugård borde hafva en viss vidd.

Hvad först kostnaderna och svårigheterna angår, vill jag erinra om något, som nyligen hände i vårt land. Det var i fråga om svinpesten. För att hindra densammas utbredande betalade man nemligen ganska stora summor. Då skyddes ej för några kostnader och icke heller för att inkräkta på den enskilda friheten. Men detta var icke till djurens fördel, utan det rörde vår ekonomi.

*Om utfärdan-
de af föreskri-
fter till före-
kommande af
kreaturs inne-
brännande.*

Herr Essén: Jag vill endast nämna, att jag icke har byggnadsstadgan för rikets städer så i hufvudet, att jag kan erinra mig alla dess detaljbestämmelser. Men innehållet i byggnadsordningen för Göteborg minnes jag bättre, och i den finnes intagen bestämmelse, att ritningar till alla slags byggnader, huru obetydliga som helst, skola underställas byggnadsnämndens pröfning och fastställelse. I öfrigt vill jag endast tillägga, att äfven om man kunde undvika ritningar, hvilket jag dock icke rätt förstår, i fall stadgan skulle blifva effektiv, så vore likväl dermed endast en stötesten borttagen. Det återstår ändå tillräckligt många andra.

Man kan hysa alla möjliga sympatier för motionens syfte, men man kan därför icke obetingadt gå in på att införa bestämmelser, som för den stora allmänheten äro fullt opraktiska, och jag upprepar, hvad utskottet säger, att det är snart sagdt omöjligt att sålunda ingripa med afseende å det stora antalet smärre ladugårdshus, som finnes i vårt land.

Jag anhåller fortfarande om bifall till utskottets hemställan.

Härmed var öfverläggningen slutad. Efter af herr talmannen gifna propositioner å de gjorda yrkandena, biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 6.

*Ang. villkoren
för tillverk-
ning af
bränvin.*

Till behandling företogs härefter bevillningsutskottets betänkande n:o 2, angående villkoren för tillverkning af bränvin.

I nu gällande förordning angående villkoren för tillverkning af bränvin af den 13 juli 1887 stadgas rörande skatt å tillverkad bränvin följande:

§ 10.

1. För bränvin, tillverkad inom landet, skall efter afdrag af två procent, som äro skattefria, tillverkaren påföras skatt med 40 öre för hvarje liter af normalstyrka, hvarmed förstås bränvin, som vid + 15° å Celsii termometer innehåller 50 volymprocent alkohol.

3. Vid utförsel af bränvin må, efter hvad särskildt finnes stadgadt, åtnjutas restitution med 40,8 öre för hvarje liter renadt och med 40 öre för hvarje liter icke renadt bränvin af normalstyrka.

4. Då bränvin under de vilkor och den kontroll, Kongl. Maj:t vill föreskrifva, göres till förtäring obrukbart (denatureras) för att användas för tekniskt eller vetenskapligt behof, må restitution åtnjutas med 40 öre för hvarje liter bränvin af normalstyrka; dock medgifves ej restitution för bränvin, som användes till tvål, parfym eller, med undantag af ättika, till fabrikat, afsedda att förtäras. Denaturerad bränvin är ej underkastadt försäljningsafgift.

Uti afåten proposition hade Kongl. Maj:t föreslagit Riksdagen att antaga följande förslag till förändrad lydelse af ofvan omnämnda lagrum:

§ 10.

1. För bränvin, tillverkad inom landet, skall efter afdrag af två procent, som äro skattefria, tillverkaren påföras skatt med 45

öre för hvarje liter af normalstyrka, hvarmed förstås bränvin, som vid + 15° å Celsii termometer innehåller 50 volymprocent alkohol.

3. Vid utförsel af bränvin må, efter hvad särskildt finnes stadgadt, åtnjutas restitution med 45,9 öre för hvarje liter renadt och med 45 öre för hvarje liter icke renadt bränvin af normalstyrka.

4. Då bränvin under de vilkor och den kontroll, Kongl. Maj:t vill föreskrifva, göres till förtäring obrukbart (denatureras) för att användas för tekniskt eller vetenskapligt behof, må restitution åtnjutas med 45 öre för hvarje liter bränvin af normalstyrka; dock medgifves ej restitution för bränvin, som användes till tvål, parfym eller, med undantag af ättika, till fabrikat, afsedda att förtäras. Denaturerad bränvin är ej underkastadt försäljningsafgift.

Ang. villkoren
för tillverk-
ning af
bränvin.
(Forts.)

I sammanhang härmed hade Kongl. Maj:t föreslagit:

“att hvad sålunda i afseende å förhöjningen af tillverkningsafgiften stadgas skall träda i kraft från och med den dag, som, efter det Riksdagen i ämnet fattat beslut, af Kongl. Maj:t kungöres, samt bestämmelserna angående den förhöjda restitutionen vid utförsel tillämpas från och med den 1 januari 1889; dock att hittills gällande skatt af 40 öre litern må erläggas ej mindre för det bränvin, som vid den tid, då den förhöjda afgiften träder i kraft, redan är disponerad, än äfven, så vida betalning erlägges före den 1 oktober 1888, för det bränvin, som vid den tid, då den förhöjda tillverkningsafgiften träder i kraft, obeskattadt qvarligger å bränneriniederlag eller allmänt bränvinsniederlag.“

Vidare hade i en inom Andra Kammaren väckt motion, n:o 65, herr *E. W. Wretlind*, med hvilken 45 af kammarens ledamöter sig förenat, hemställt,

att Riksdagen ville för sin del besluta en förhöjning af bränvinstillverkningskatten från nuvarande 40 öre till 50 öre per liter.

Uti *punkten 1* af föreliggande betänkande hemställde nu utskottet,

“att Kongl. Maj:ts ifrågavarande proposition, såvidt densamma afser förhöjning af bränvinstillverkningskatten, icke måtte vinna Riksdagens bifall.

Efter föredragning af *punkten* erhöi

Herr *Wretlind* ordet och yttrade: Herr talman! Jag ber först att få framställa det förslag rörande föredragningssättet, att 1:a och 2:a punkterna må få på en gång diskuteras, då de egentligen röra samma sak och endast olika grader så att säga af samma förslag. Jag anhåller om proposition först på denna framställning.

Herr talmannen lät nu uppläsa jemväl *punkten 2*, innefattande utskottets hemställan, att icke heller herr *Wretlinds* förevarande motion måtte af Riksdagen bifallas.

Ang. vilkoren
för tillverk-
ning af
brännvin.
(Forts.)

Härefter lemnades ordet ånyo åt herr Wretlind, som nu anförde: Det betänkande, som här föreligger, visar ju en så stor enighet hos bevillningsutskottets ledamöter, att det kan synas betänkligt att nu uppträda mot detsamma. Ja, man skulle kanske hafva skäl att säga, att denna enighet är rent af rörande, men enligt min mening är den fast hellre upprörande, då deri ingen reservation förekommer från Andra Kammaren, icke ens från den, hvilken bland de verldsberömda "22", som, om jag icke misstager mig, valdes in här år 1855 såsom representant för nykterhetsvännerna i Stockholm. Men det är ju sant, att det nu är en helt annan vind, som infört honom i kammaren, och det är kanske klokt att ändra segel efter vind. Dock förefaller det mig och många andra i denna kammare, som kallas för frihandlare, besynnerligt, att då vi i denna fråga slagit oss på protektionism, vi ändå icke kunnat få utskottet med oss.

Jag skall nu blott be att till utskottet få framställa några frågor. Utskottet anser, att det steg, som regeringen, jag och andra ledamöter i kammaren föreslagit, är onödigt. Jag vill då först fråga, huruvida icke vår brännvinslagstiftning ända sedan år 1855 gått ut derpå att på två vägar inskränka förbrukningen af brännvinet och andra rusdrycker: den ena genom att fördyra varan, och den andra genom att försvåra åtkomsten af den. Nu hafva Kongl. Maj:t och motionärerna i ämnet försökt att gå ett steg framåt i det första hänseendet, nemligen att fördyra varan. Bevillningsutskottet påpekar, att åtskilliga steg i den riktningen tagits många gånger förut och senast år 1879. Då får man väl fråga: skulle icke ett steg till nu kunna tagas för att komma till målet? Hvad är väl målet för brännvinslagstiftningen? Jo, enligt min och många åsigt är målet: bort med brännvinet! Men äfven om man härutinnan icke vill ställa sig på samma exklusiva ståndpunkt, så bör man väl åtminstone sätta målet så högt, att vi icke blifva sämre än andra länder i Europa, och framför allt icke sämre än vårt broderland Norge.

Bland de skrifter i brännvinsfrågan, som utgifvits af den kongl. kommissionen och utdelats här i kammaren, finnes också en, innehållande statistiska uppgifter, utarbetade af herr Sundbärg, och hans ord torde ju här gälla, eftersom han är känd för att vara protektionist. Han påvisar på sidan 76 i nämnda skrift, huru brännvinsförbrukningen i vårt land betydligt förminskats efter husbehofsbränningsens upphörande. Dock har denna minskning icke fortgått oafbrutet; och trots densamma har förhållandet icke varit bättre, än att Sverige åren 1876—80 var det mest brännvinsförbrukande land i Europa näst Danmark. Visserligen äro de statistiska uppgifterna i detta hänseende för oss fördelaktigare för åren 1881—85 än för perioden 1876—80; men äfven om man antager, att de två näst efter Sverige kommande länderna, nemligen Nederländerna och Belgien, under åren 1881—85 stått kvar på samma punkt som förut, så ställer sig förhållandet dock icke bättre för oss, än att Sverige nu är det 4:de i ordningen i Europa i afseende på brän-

vinsförbrukningen eller har, så att säga, blott 3 länder under sig. Om vi se, huru förhållandet i detta afseende är i Norge, så finna vi, att bränvinsförbrukningen der före år 1880, fördelad på den manliga befolkningen öfver 20 år, icke var mer än hälften så stor som i Sverige. Huruvida förhållandet nu är detsamma, vet jag icke, men troligen har bränvinsförbrukningen äfven i Norge sedan dess sjunkit ytterligare. Jag tycker, att vår fosterlandskärlek och vår sjelfkänsla borde mana oss att i detta hänseende åtminstone icke vara sämre än Norge.

*Ang. villkoren
för tillverk-
ning af
bränvin.
(Forts.)*

Förliden sommar hölls ett läkaremöte i Norrköping. Dit anlände en skrifvelse från professor N. G. Kjellberg i Upsala, hvilken då vistades i Carlsbad, med begäran att läkarne i Sverige skulle förena sig om en samforskning rörande bränvinsbrukets skadliga följder i Sverige. Han säger deri också dessa ord: "Det torde ej vara obekant för många ibland oss, att vi svenskar ej hafva det allra bästa rykte om oss i fråga om nykterhet, och sjelf har jag träffat kolleger i utlandet, som ansett flertalet af det svenska folket vara hemfallet åt dryckenskap." Rörande den ifrågasatta forskningen säger han: "Man har öfver allt funnit identiska följder af alkoholen inflytande på den menskliga organismen. Detta inflytande har visat sig vara sådant, att det ådragit sig uppmärksamhet ej blott inom den medicinska verlden, utan äfven bland de myndigheter, som hafva att vaka öfver folkens religiösa och moraliska värd, öfver lagskipning och fattigväsande. Öfver allt har man funnit förderfliga följder af alkoholen, så snart dess bruk öfvergått till vana, och talrika röster hafva äfven inom alla länder höjt sig för att minska eller rent af upphäfva bruket af sådana drycker, som i någon större mängd innehålla alkohol."

Om vi nu fråga: hafva icke några förderfliga följder af bränvinsupandet framträdt äfven i vårt land, så kunna vi endels få svaret, om vi gå till den här ofvan återopade nykterhetsskriften. Der framhålles, hurusom fattigdomen allestädes står i tydligt samband med dryckenskapen. Så har t. ex. i Danmark under senast gångna årtionde nära en tredjedel af de å fattighusen intagne personer der måst intagas på den grund, att egen eller föräldrars dryckenskap störtat dem i elände. Detta visar, att Danmark kunnat inbespara nära en tredjedel af sina fattigvårdskostnader, om ej dryckenskapen varit. Våra svenska fattigvårdskostnader uppgå — säger herr Sundbärg vidare — numera årligen till omkring 9 millioner kronor. Få vi nu antaga samma proportion för vårt land som för Danmark, så skulle alltså bränvinet öka fattigvårdstungan för våra kommuner med inemot 3 millioner kronor årligen.

Gå vi nu till frågan rörande sjukligheten, så finna vi att i Danmark uppgår antalet af å sjukhusen för alkoholsjukdomar behandlade till nära 1,000 personer årligen. Af vår medicinalstyrelses berättelse för 1885 framgår i någon mån, huru förhållandet i detta afseende gestaltar sig i Sverige. Man finner der, att under nämnda år vårdades å länens sjukhus för alkoholism 167 och för fyllerigalenskap 146, summa 313, och å Stockholms sjukhus för alkoholism 242 och för fyllerigalenskap 159, summa 401, eller inalles

Ang. villkoren
för tillverk-
ning af bränn-
vin.
(Ports.)

714. Om man dertill lägger, att ett vida större antal säkert vårdas privat i hemmen, så kunna vi nog antaga, att hos oss förekomma årligen minst 2,000 fall af alkoholsjukdomar, såsom herr Sundbärg i sin skrift antager. Men icke blott på sjukhusen utan äfven på dårhusen finna vi offer för dryckenskapslasten. Af det antal patienter, som år 1885 vårdades på våra hospital, funnos 447 med känd sjukdomsorsak. Bland dessa hade 47 blifvit dårar till följd af missbruk af alkohol och 12 till följd af oordentligt lefnadssätt, summa 59 eller 13 procent af samtliga patienter med känd sjukdomsorsak. Härtill få kanske ock läggas 38, för hvilka husliga bekymmer varit orsaken till deras sorgliga belägenhet, och 15, för hvilka fattigdom varit orsaken. Antalet i dessa begge senare kategorier utgör således 53, eller 12 procent af hela antalet. Vi finna sålunda, att kanske en fjerdedel af alla våra dårar kommit på hospitalen på grund af rusdryckernas missbruk.

Att rusdryckernas missbruk äfven är af en oerhördt stor betydelse med afseende å förekomsten af brott, är en känd och dagligen upprepad erfarenhet. Vi sakna dock härutinnan någon tillförlitlig statistik för vårt land, men från åtskilliga andra länder meddelas ganska märkliga upplysningar rörande dessa förhållanden. "Bland samtliga fångar i Danmark under första hälften af 1870-talet voro så många notoriska drinkare, att deras antal uppgick till 14½ procent af hela fångantalet. Under årtiondets senare hälft steg denna siffra till och med till 21 procent. I Tyskland hafva befunnits vara drinkare eller åtminstone för tillfället öfverlastade: 52 procent af alla män, som sutto på tukthus för stöld, 60 procent af dem, som gjort sig skyldige till gröfre sedlighetsbrott, 63 procent af dräparne, 69 procent af rånarne och nära 75 procent af dem, som förbrutit sig genom misshandel. Bland mördarne i Sverige voro 8 procent drifna till brottet genom rusets inflytande. Bland dräparne deremot voro 47 procent påverkade af rus."

Gå vi nu till vår statistik, så se vi af justitie-statsministerns berättelse för 1886, att sagda år 27 dömdes för mord eller försök till mord, 25 för dråp, 3,415 för misshandel, 7,743 för svordom, oljud och förargelseväckande uppförande. Man kan antaga, att hos en stor del af dessa föränleddes brotten genom rusdrycker, och säkert är, att dessa drycker voro den enda orsaken till de 20,336 mål, som kallas fyllerimål.

När vi kunna leta oss till sådana förhållanden i vår statistik, så frågas, om vi kunna anse oss nu vara framme vid målet, och om ingenting vidare behöfver göras! Härpå svarar utskottet: ingenting behöfver vidare göras, ty statsverket behöfver icke pengar. Då nu spanmålstullar blifvit införda, menar utskottet, skall härigenom beredas staten så stora inkomster, att något behof af förhöjning i bränvinsskatten icke förefinnes. Detta tal låter underligt. Herr Nils Petersson i Runtorp uttalade här i dag på förmiddagen dock den förmodan, att vi säkerligen äfven hädanefter skola få svårt att få statsverkets debet och kredit att gå i hop. Om icke förr, så torde väl behofvet af ökade inkomster att göra sig gällande, då det blir fråga om att inlösa våra jernvägsobligationer

eller om ytterligare afskrifning af grundskatterna. Den omständigheten att statsverket nu i närmaste tiden icke är i behof af ökade inkomster kan således icke vara något skäl att afstyrka motionen. Men den saken är i alla fall en bisak. Hufvudsaken är folkets sedliga tillstånd och förbättring.

Ang. villkoren
för tillverkning af bränvin.
(Forts.)

Utskottet säger vidare, att nykterheten i vårt land alltjämt går framåt. Att detta dock icke är sant, framgår tydligt af det ganska anmärkningsvärda språnget på 1870-talet, då bränvinförbrukningen, efter att först hafva nedgått till 9,5 liter årligen pr invånare, åter steg till 12 liter och således utvisade en ökning af 33 procent. Och hvad kunde orsaken härtill vara? Jo, de goda tiderna, som satte folket i tillfället att köpa mer bränvin. Nu vänta vi ju också, såsom vi ofta hört, goda tider genom spanmålstullar m. m., och då kan det väl vara skäl att skaffa oss en motvigt mot den ökade förbrukning af rusdrycker, som deraf skall blifva en följd; och det är just bränvinets fördyrande, som vi nykterhetsvänner anse utgöra en sådan motvigt.

Utskottet säger också, att nykterheten icke skulle kunna vinna mycket derigenom att bränvinet fördyras med ett så obetydligt belopp som 10 öre pr liter. Nå, eftersom den föreslagna förhöjningen är så obetydlig, så borde väl utskottet hafva tillstyrkt densamma.

Detta är nu hvad *utskottet* svarat på min motion. Vilja vi nu höra efter hvad *svenska folket* svarar, så finna vi detta svar i de ständigt sig bildande nykterhetsföreningarna, som under olika former och namn uppträda öfver allt i landet, i den mängd nykterhetsskrifter, som af dessa föreningar spridas kring i landet, och slutligen i de adresser och petitioner, som esomoftast öfverlemnas till regeringen och åtskilliga riksdagsmän. Jag vill endast erinra om den petition, som, försedd med flera hundra tusen underskrifter, för 2 år sedan inkom till regeringen och som åsyftade absolut förbud mot alla slags rusdrycker. Jag tror, att häraf tydligt framgår hvad svenska folket tänker i denna fråga, och att folket icke anser det lilla steg, som nu är föreslaget, vara af någon så stor betydelse. Nej, men blir det tal om totalt bränvinsförbud, då blir det lif bland nykterhetsvännerna i landet, såsom syntes af demer än 100 tacksägelseskrifvelser, som herr Thermænius erhöll, då han förlidet år väckte motion om bränvinsförbud inom viss tid. Men det stora målet, absolut förbud, hvartill alla nykterhetsvänner sträfva, kan dock icke nås med ett enda steg, utan lagstiftarne måste gå så småningom framåt.

Hvad nu Kongl. Maj:ts proposition angår, så förstå herrarne af min motion och mitt anförande, att vi motionärer anse den af Kongl. Maj:t föreslagna förhöjningen alldeles för liten, för att på något nämnvärdt sätt kunna befordra nykterhetens sak, och därför hafva vi förenat oss om en motion i samma syfte men med högre tillverkningsafgift. Vi önska höja skatten, icke för att få större statsinkomst, utan för att få minskad supning.

På grund af hvad jag nu anfört, anhåller jag om afslag å såväl Kongl. Maj:ts proposition som utskottets förslag och bifall

Ang. villkoren
för tillverk-
ning af brän-
vin.
(Forts.)

till min motion. Om den bifalles, skulle följden deraf blifva, att restitutionsafgiften skulle höjas till 50 öre för icke renadt och 51 öre för renadt bränvin, hvarjemte tullen å importeradt bränvin och sprit skulle höjas i samma mån. Med dessa tillägg yrkar jag bifall till den af mig med flere väckta motionen och afslag å utskottets hemställan.

Vidare yttrade

Herr Lyth: Herr talman, mine herrar! Då denna för vårt land och folk så viktiga fråga nu föreligger inför denna kammare, ber jag få yttra några ord och uttala min uppfattning af densamma. Granskar man nu frågan först ur statsekonomisk synpunkt, så veta vi, att kongl. propositionen tillkommit för att medelst en förhöjd skatt på bränvin erhålla medel att ersätta en uppkommen statsbrist; men då jag är säker på, att medel dertill numera på annat sätt kunna ernås, så anser jag den kongl. propositionen vara alldeles obehöflig. Granskar man den åter ur individuel synpunkt, tror jag det är både oklokt och orättvist att försöka försvåra tillgången till ett af de få njutningsmedel, som stå de mindre bemedlade samhällsmedlemmarne till buds, och hvarpå de sätta så stort värde. Jag tror icke, mine herrar, att det är rätt att behandla dem på sätt som här är föreslaget. Granskar man vidare frågan i filantropiskt hänseende, så kan man icke förneka, att herr Wretlinds motion är både vacker och högst beaktansvärd, men han tror uppenbarligen, att man genom att sätta en förhöjd skatt af 10 öre pr liter bränvin skall vinna en minskning i bränvinskonsumtionen. Jag tror icke, mine herrar, att så skall blifva förhållandet. Jag har nemligen skaffat mig några statistiska uppgifter, som jag ber att få meddela. År 1857, då skatten gälde 60 öre pr kanna, tillverkades i Sverige 12,727,468 kannor bränvin. Detta quantum ökades år efter år, och skatten ökades äfven. 1867 sattes skatten på bränvin till 70 öre pr kanna, år 1871 till 80 öre och 1879 till en krona. Skulle herr Wretlinds åsigt vara den rätta, vore det alldeles klart, att det skulle egt rum en minskning i bränvinstillverkningen under loppet af de 22 år, som förflutit mellan 1857 och 1879. Men så är visst icke förhållandet, ty 1879 tillverkades 17,619,181 kannor, således en skillnad af 5 millioner kannor i det närmaste, hvilket bevisar, att någon minskning i bränvinstillverkningen och konsumtionen icke inträffade genom skattens ökande från 60 öre till 1 krona. På grund häraf tror jag icke, att det finnes mycket skäl att förmoda, att genom en förhöjning af skatten med 10 öre pr liter detta vackra och filantropiska mål verkligen skall vinnas, utan jag tror, att det skulle finnas andra medel för att åstadkomma denna minskning. Måhända uttalar jag icke en oriktig tanke, då jag säger, att den moraliska strömning i nykterhetsväg, som nu är rådande inom svenska nationen, skall vida mer hämma bränvinsfloden och förbrukningen, än om man sätter 10 öres högre skatt pr liter bränvin. Herr talman, jag ber få yrka bifall till utskottets förslag och afslag på Kongl. Maj:ts proposition och herr Wretlinds motion.

Herr C. O. Berg: Herr talman, mine herrar! Bränvinslagstiftningen har under alla tider utgjort en af de svåraste frågor, som svenska Riksdagen haft att afhandla och besluta. Detta förhållande har sin naturliga orsak i sjelfva sakens natur. Denna handtering har nemligen en från alla andra handteringar och industrier säregen ställning, och den är med hela sin innebörd onaturlig, emedan den förvandlar de naturens gåfvor, skaparen satt till människornas och djurens föda, till ett för människorna mördande och förderfbringande gift. Den har till sin följd folkens största olycka och förbannelse, ty den verkar närande och underhållande af ett njutningsbegär, som både i ekonomiskt, socialt och andligt hänseende kastar både individer och familjer, suparens hustru och barn i nöd och elände. Bränvinstrafiken har i sjelfva verket på sitt debet största delen af den nöd och bekymmer, som särskildt känneteckna den fattigare befolkningen bland oss. Den har, såsom en föregående talare, motionären i frågan, gifvit till känna, förorsakat ungefär $\frac{3}{4}$ af alla de brott, som begås i vårt land, och som sänka brottslingarne i elände inom fängelsemurarne, under det att deras anhörige och vänner framläpa ett lif af obeskriflig nöd, en nöd af en beskaffenhet, som kanske ingen af herrarne, kanske icke ens jag, kan till dess djupaste innebörd fatta. Största delen af det armod och elände, som känneteckna befolkningen i en stor stads utkanter, har just i bränvinsfloden sin upprinnelse, och den vanvård och den dåliga uppfostran, som bestås tusentals oskyldiga barn i suparnes hem, predestinera dem genom superiets verkningar till samhällets olycksbarn för att förr eller senare hamna i prostitutionens och brottets djupa afgrunder. Bränvinsförbrukningen försvagar, såsom alla läkare numera äro ense om, helsen och förminskar arbetskrafterna, och hvad som är det värst ödesdigra af allt, och som vi kunna få reda på af de statistiska uppgifter, som återfinnas i den bok, som för några dagar sedan utlemnades här i kammaren, den sänker årligen omkring 7,000 af svenska folket i en förtidig graf. Under sådana förhållanden, mine herrar, är det icke synnerligen underligt, om bränvinslagstiftningen möter så stora svårigheter, men då man dertill lägger det sorgliga faktum, att bränvinstrafiken — herrarne få ursäktat, att jag säger rent ut superiet — vid sin triumfvagn genom tidelvarfven med starka, gyllene bojor bundit statens och kommunernas budgeter och dessutom fastkedjat tusentals män och kvinnor af alla åldrar som stamtrupper vid sin framfart genom tiden, är det uppenbart, att vi stå här inför den allra svårlöstaste fråga, som en representation kan få till afgörande, så mycket mer som allvarliga, mäktiga intressen resa sig mot förminskandet eller ett fullständigt tillintetgörande af superiet. Det enklaste och naturligaste för en kristen stat och ett kristet folk vore att utfärda totalt förbud mot tillverkning, försäljning och förtäring af en vara, som faktiskt på sin meritlista icke kan anteckna en enda verklig fördel för nationer, stater och enskilde, utan helt enkelt är ett olycksbringande njutningsmedel, som för nationer och folk till nöd och armod, men lika förnuftig och klok denna åtgärd vore redan nu, lika svår,

Ang. villkoren
för tillverkning af bränvin.
(Forts.)

Ang. vilkoren
för tillverk-
ning af brän-
vin.
(Forts.)

för att icke säga omöjlig, vore den att utföra. För att emellertid något måtte kunna utträttas och för att på lagstiftningsväg minska olyckorna af bränvinshandteringen, slog, såsom vi alla veta, för ungefär 30 år sedan svenska staten in på en väg, som skulle leda till målet, och det var bränvinets fördyrande genom högre skatt. 1855 års Riksdag beslöt med ens en skatteförhöjning, som uppgick till 50 öre per kanna. Följden af denna höjning och i sammanhang dermed husbehofsbränningens afskaffande och många andra bidragande orsaker, deribland det allvarliga nykterhetsarbetet, som bedrefs företrädesvis af den vördnadsvärde domprosten Wieselgren, sänkte konsumtionen från 22 liter till icke fullt 9 per individ. Men oaktadt man lade på en gång på denna höga skatt af 50 öre, förmådde man icke bibehålla denna sänkta siffra synnerligen länge, ehuru man redan 1857 ökade skatten med ytterligare 10 öre. Hade Riksdagen konsekvent fullföljt denna metod och fortgått på den inslagna vägen allvarligt och följdriktigt höjt skatten, skulle vi stått på en helt annan ståndpunkt än vi nu göra. Ty i stället för att gå i denna riktning, att hämma superiet genom höjda skatter, nöjde man sig med att få superiet till en bekväm inkomstkälla för staten, och därför, så snart staten icke är i behof af pengar, låter man den inslagna vägen gro igen. Följden har också blifvit, att, i stället för en förminskning af spritdryckernas begagnande, en ökning deraf enligt statistiken inträdt, så att förbrukningen från 9 uppgått till 13 liter per person. Det är icke många år sedan nästa stora reform vidtogs, men det var icke för att minska superiet, utan för att Riksdagen behöfde pengar. Såsom jag förut sagt, tog man då ett tuppfjät och höjde med 10 öre, men det hade liten effekt, såsom herrarne kunna se.

Visserligen sjönk siffran åren 1868 och 1869, men detta hade då sina orsaker i missväxt och andra ogynsamma förhållanden, så att folk ej hade råd att förtära spirituösa drycker. Efter år 1867 fingo vi åter gå i 10 år, innan någon ny förhöjning egde rum, och då åter igen med tio öre per kanna, men staten behöfde dem. Sedan, år 1871 vill jag minnas, höjdes å nyo bränvinsskatten med tio öre, så att den blef 80 öre för hvarje kanna. Derefter ingen förhöjning, ingen tanke på att genom en högre skatt minska superiet, förr än år 1879, då det togs ett mera allvarligt steg, ett sådant, som vi i afton hoppas andra kammaren skall taga; då bestämde nemligen skatten till 1 krona per kanna. Från 1879 fick det sedan gå igen till år 1882, då en ny kongl. förordning utfärdades, hvarigenom afgiften sattes till 40 öre per liter och sålunda ökades med närmare 5 öre per kanna, så att vi i närvarande stund hafva en skatt af i det närmaste 1 krona 5 öre per kanna.

Af hvad jag nu haft äran att anföra, kunna herrarne finna, att jag för min del icke har stort förtroende för denna väg, att hvart tionde år höja bränvinsskatten i sedlighetens intresse med ett öre om året per kanna. Det är min innerligaste öfvertygelse, att detta icke kan mycket bidraga till superiets hämmande, och att en så liten skatteförhöjning icke har något inflytande på nyk-

terhetssaken. Såsom jag vid remissdebatten tog mig friheten att uttala, hyser jag allvarliga betänkligheter mot att, endast därför att man behöfver en förökning i statskassan, taga till den gamla mjölkkon, bränvinet. Den nu föreliggande kongl. propositionen om 5 öres förhöjning per liter har antingen den verkan, att bränvinet alls icke fördyras för konsumenterna, utan det blir de enskilde krögarne eller de i sedlighetens intresse inrättade spritbolagen eller utskänkningsbolagen, som få litet mindre vinst, och det unnar jag dem gerna, eller ock kan det medföra den effekt, att dessa bolag och de enskilde krögarne taga sig en mycket lycklig anledning af den förhöjda skatten att öka på supen 1 öre på det sätt, att medan de betala staten $\frac{1}{3}$ öre, hafva de alltid $\frac{2}{3}$ i sin egen pung. Men detta vill jag icke understödja, ty då, för att taga ett exempel, Stockholms stad under förlidet är på denna eländiga och olycksbringande handtering genom en försäljning af 3,500,000 liter bränvin och annan spirituosa hade en inkomst af öfver $1\frac{1}{2}$ million kronor, då, mine herrar, torde det ursäktas mig, om jag anser det upprörande, att på samma gång staten och kommunen skola på det sättet vinna oerhörda summor, här gå tusentals menniskor, som icke hafva bröd. Jag kan således icke på några vilkor vara med om att biträda Kongl. Maj:ts proposition om en förhöjning af 5 öre per liter, emedan jag ur sedlighetens intresse icke kan finna den allra ringaste nytta dermed för närvarande.

Herrarne skulle kanske kunna tycka, att förhållandet är det samma med herr Wretlinds motion, men der ställer sig dock frågan något annorlunda. Först och främst är det jemnt dubbelt, han begär, och om äfven detta icke har någon egentlig förminskning af superiet på de större krogarne till följd, så verka dock dessa 25 öre per kanna derhär, att den, som förut köpt en kanna, nu, då han får vexla kronan, kanske blott köper en half och behåller resten kvar till bröd. I sådant fall hade det nog reson med sig att hafva en högre skatt. Ginge det för sig, skulle jag utan tvekan bedja att få proposition framställd på att med ens höja skatten lika mycket som sedan år 1855, eller med 50 öre, och herrarne må icke tro, att vi derigenom skulle komma så synnerligen mycket framför andra länder, ty derigenom skulle skatten i sjelfva verket uppgå till 90 öre per liter eller ungefär detsamma som den utgör i Förenta Staterna, der den erlægges med 90 cents per gallon, d. v. s. ungefär 2 kronor 33 öre per kanna. I England utgår den med 10 shilling, d. v. s. i svenskt mynt omkring 4 kronor 47 öre per kanna. De små tuppfjät, som vi tagit, anser jag vara för litet, och då jag nu går in på att vara med om herr Wretlinds förslag, så är jag dertill nödd och tvungén för att taga något, då jag icke kan få mera, men under den vissa förhoppning, att Riksdagen med antagande af denna motion om 10 öres förhöjning per liter slår in på en helt ny väg, så att det blir 10 öre om året, tills vi fått upp skatten till en verkligt effektiv höjd. Jag kommer sålunda att rösta för herr Wretlinds förslag och beder herrarne på samma gång om ursäkt för att jag så länge upptagit eder tid,

Ang. villkoren
för tillverk-
ning af brän-
vin.

(Forts.)

Ang. vilkoren
för tillverk-
ning af brän-
vin.
(Forts.)

men har detta skett, emedan jag i den ställning, jag känner mig intaga till denna nykterhetsfråga, måst uttala min allvarliga gensaga mot att denna skatt skulle från min sida vara afsedd att upphjelpa statens finanser. Våra motståndare må gerna i tid och otid kasta ut sina snärtar och slängar mot protektionismen; det kan egentligen icke göra oss så mycket, ty det är, såsom ett kinesiskt ordspråk lyder: att den, som på det sättet angriper en motståndare, han liknar den, som spottar åt himlen; det faller ner igen. Så att, äfven om icke tullen skulle bidragit det minsta till statskassans förstärkande, skulle jag, om jag hade rätt dertill, på det allra bestämdaste afstyrka, att någon skatt på bränvin inginge till statskassan, ty jag anser, att det är en blodig kränkning af en kristen stats värdighet, såsom den förnämsta målsmannen för rättfärdighet och rättvisa, att hafva en så usel inkomstkälla som bränvinsskatten, och endast emedan jag, sådana förhållandena nu äro, är nödd och tvungen att taga det lilla, röstar jag härför, men icke för att öka statskassan utan tvärt om, ty svenska folket skulle mycket säkrare kunna fylla de behof, som nu tagas ur de arme suparnes fickor, och den tid skall nog också komma, då folket skall vakna så mycket och blifva så pass nyktert, att det skall inse detta. Men så länge vi hafva denna olycksaliga skatt på bränvin, bör den åtminstone icke användas att betala den mera burgnes skattebörd, utan afsättas till en fond, hvarur fattiga, orkeslösa och utarbetade arbetare måtte kunna få på sin ålderdom åtnjuta en pension, så att de icke på gamla dagar behöfva blifva fattighjon. Jag ber att under nuvarande förhållanden få yrka afslag å utskottets betänkande och bifall till herr Wretlinds motion.

Herr E. W. Carlson: Herr talman! Efter som jag särkildt blifvit hedrad af motionären med hans uppmärksamhet, och han förundrat sig öfver, att jag icke reserverat mig mot utskottets betänkande, så torde det tillåtas mig att i korthet angifva några skäl derför.

Jag ber att först få förklara, att jag i fråga om bränvinslagstiftningen är af samma mening som motionären, eller att man genom lagstiftningen bör så mycket som möjligt söka hindra bränvinets missbruk, men jag är icke öfverens med honom i fråga om sättet att på lagstiftningens väg åstadkomma detta. Jag har sökt att finna anledningen till de tid efter annan skedda förhöjningarna i bränvinstillverkningskatten, och jag kan endast konstatera, hvad den föregående talaren yttrat, att de hafva i de flesta fall föranledts af statskassans behof. När man nu ser, att bland statens inkomstposter finnes en post på icke mindre än 14 millioner under namn af "*bränvinsmedel*", då blir man sannerligen tveksam, huru vida man bör söka att genom ytterligare skattehöjning öka denna redan så stora summa. Utskottet har verkligen till fullo behjertat herr Wretlinds motion, och jag kan försäkra herr Wretlind, att om utskottet funnit att ett bifall till denna motion under nuvarande förhållanden skulle hafva varit gagnande

för nykterhetssaken, så skulle utan tvifvel utskottet hafva tillstyrkt densamma. Men när vi se på de sista tre åren, 1885, 1886 och 1887, under hvilka år tillverkningsskatten varit oförändrad, att det oaktadt, under denna tid bränvinsförbrukningen och inkomsterna af bränvinsmedlen varit i ett ständigt nedgående, då måste man antaga, att nykterhetsverksamheten, som utöfvats under denna tid, varit det kraftigaste och säkraste medlet att hindra bränvinsförbrukningen. Bränvinstillverkningsskatten har under dessa tre år varit densamma, nemligen 40 öre per liter, och ändock hafva inkomsterna till statskassan varit så olika, att då de 1885 uppgingo till 14,900,000 kronor, 1886 till 14,035,000 kronor, nedgingo de 1887 till 12,638,300 kronor, hvilket alltså under dessa tre år utgör en minskning af nära 2,400,000 kronor, trots det att skatten för tillverkning varit precis densamma. Utskottet har därför trott, att för närvarande den föreslagna ökningen i skatten endast skulle komma att medföra den verkan att öka statsverkets inkomster och öka denna, som jag sade, förut ledsamt höga siffra. För min del tror jag, att, om nykterhetsverksamheten ännu någon tid ostördt får fortsättas i vårt land, så skall derigenom fortare kunna uppväckas en så allmän och allvarlig opinion mot bränvinets tillvaro, att den dag icke skall vara så synnerligen långt aflägsen, då man kan få ett verkligt bränvinsförbud till stånd inom riket, hvilket jag för min del skulle vara mycket villig att underskrifva. Under de förhållanden, som nu äro rådande, då icke något egentligt behof af ökade inkomster förefinnes, och då man icke heller har något förslag framställt om att använda dessa inkomster af bränvinsmedlen till något för landets befolkning — nemligen den del af befolkningen, som mest skulle vara i behof af hjälp — lämpligt understöd, så ansågo vi det icke lämpligt att tillstyrka bifall till denna motion. Skulle deremot en annan gång en dylik motion föregås af ett beslut i det syfte, som herr C. O. Berg antydt, så att man kunde bilda en särskild fond af dessa medel för att understödja dem, som genom bränvinet blifvit utarmade och mest hjälpbehöfvande, så tror jag, att det skulle vara Riksdagen värdigt, och alla nykterhetsvänner skulle säkerligen derigenom blifva eniga och tillfredsställda. Ty jag tviflar ändock på, att nykterhetsvännerna med synnerlig glädje kunna se, att bland våra statsinkomster sådana summor skola figurera, som dem jag redan nämnt. Åtminstone gör det på mig ett ganska sorgligt intryck att se dessa siffror. Men huru kunna förminska dem och — en fråga, ännu svårare att besvara — huru kunna taga bort dem? Och ju mera vi öka dessa siffror, desto svårare kommer det att blifva att sänka dem eller att taga bort dem. Det synes för min del dessutom vara lämpligare, om nemligen man är öfvertygad om att fördyrande af bränvinet verkligen förminska dess förbrukning, att lägga en högre skatt på försäljningen, än att lägga en högre skatt på tillverkningen. Ty genom högre skatt på försäljningen komma åtminstone kommunerna i tillfälle att få en del af dessa inkomster för att understödja dem, som genom omätligt supande blifvit utarmade och urståndsatte att kunna försörja sig sjelfva. Jag

*Ang. vilkoren
för tillverkning af bränvin.
(Forts.)*

Ang. vilkoren
för tillverk-
ning af brän-
vin.

(Forts.)

vet visserligen, att meningarna derom äro mycket delade, huru vida man bör öka kommunernas inkomster genom förhöjd försäljningsafgift på bränvin, ty man antager, att kommunerna hafva ett visst intresse att underhålla, ja, till och med att befrämja konsumtionen af bränvin, i stället för att förminska den. För min del tror jag icke, att i de städer, der utskänkingen är ordnad på det sätt, som den är i Stockholm och äfven annorstädes, man kan befara, än mindre framkasta den beskyllningen, att de, som hafva denna angelägenhet om hand, skulle söka befrämja dryckenskapen; jag tror tvärt om att vi få erkänna, att de sökt och äfven lyckats förminska densamma.

Emellertid äro, såsom herrarne hört, meningarna temligen mycket delade bland nykterhetsvännerna i allmänhet, om huru vida man kan hoppas på synnerligen stor förminskning i bränvinskonsumtionen genom att öka tillverkningskatten med 10 öre per liter. För min del tror jag icke man kan påstå, att dessa 10 öre per liter skulle en sådan kraftig verkan åstadkomma. Deremot tror jag, att genom den verksamhet, som pågår inom vårt land, genom det muntliga ordets framhållande af dryckenskapens och bränvinsmissbrukets skadliga följder, nykterhetssträfvandena skola krönas med rik och god framgång.

Det är på dessa skäl, som jag icke har kunnat reservera mig mot utskottets hemställan, och jag ber ock att på dessa grunder få tillstyrka bifall till densamma.

Herr Redelius: Jag skall i likhet med den näst föregående talaren yrka bifall till utskottets hemställan. Jag vet icke, om det tjenar till mycket att tala om, att jag är nykterhetsvän på mitt sätt. Jag vet icke om jag är det såsom öfriga nykterhetsvänner, det lemnar jag derhän, men jag ber att få säga såsom inledning och för att förebygga missförstånd, att jag är nykterhetsvän på *det* sättet, att jag icke förtär spirituösa drycker — det är regeln — utan att dock i öfrigt binda mig med något. Men detta blott i förbigående sagdt för att förebygga missförstånd. Egentliga anledningen, hvarför jag begär ordet, är för att erinra om, att den spanska och franska handelstraktaten ju tillåta införsel till riket af utländsk sprit under namn af vin, och dem lär väl icke Riksdagen för närvarande kunna ändra.

Detta har till följd, att om herr Wretlinds motion eller den kongl. propositionen vunne Riksdagens bifall, den del af vårt folk, som föredroge utländska sprithaltiga viner, kunde förtära dem utan någon förökad afgift, utan någon tilläggsskatt till den nuvarande, men att de, som föredroge att njuta svenskt bränvin, finge vidkännas denna skatt. Om det nu vore så, att man kunde lägga samma skatt på allting, skulle jag alls icke besvära med något anförande i frågan, och jag hade då icke heller nu begärt ordet, men det var detta, jag velat fästa uppmärksamheten på. Det synes mig nemligen vara mycket, minst sagdt, inkonseqvent — och jag har redan en gång förut haft tillfälle att förklara, att jag icke vill gå in på en sådan väg — att understödja införseln till riket af

utländsk sprit och sedan försvåra produktionen inom landet. Jag behöfver väl icke säga, att jag med detta icke vill befordra spritkonsumtionen, jag hoppas vara fri från den misstanken.

Men den omständighet, som jag nyss omnämnt, har jag velat framhålla, i tanke att den ensam bör vara tillräcklig att motivera bifall till utskottets hemställan, och det är därför jag nu yrkar bifall till densamma.

Ang. villkoren
för tillverk-
ning af brän-
vin.
(Forts.)

Herr Waldenström från Gefle: Om här föreläge allenast en skattefråga, så skulle jag vara alldeles öfverens med herr E. W. Carlson på stockholmsbanken, emedan också jag anser, att så väl staten som kommunerna hafva icke blott tillräcklig, utan alldeles för stor inkomst utaf denna eländiga handtering. Men här föreligger nu icke egentligen en skattefråga, fastän saken uti den kongl. propositionen har blifvit framställd allenast ifrån den synpunkten, utan här är framför allt fråga om nationens välfärd. Här är en sedlighetsfråga, skulle jag vilja säga.

Den engelske statsmannen Gladstone har vid ett tillfälle i det engelska parlamentet sagt, att spritdryckerna vållat folken mycket större olyckor och förluster än krig, pest och hungersnöd tillsammans. Detta yttrande kan man ock fritt underskrifva. Ty de förskräckliga olyckor, som alltjemt ske till följd af bränvinsflodens härjningar, äro sådana, att ingen människa med öppna ögon kan undgå att se dem. I herr Wretlinds motion är därför fråga om — icke såsom i den kongl. propositionen, en penningevinst för staten utan — ett bemödande att genom lagstiftningsåtgärder kunna, om icke alldeles upphäfva, så likväl i någon mån hejda eller förminska de härjningar, som denna bränvinsflod anställer.

Nu säger man: "Det bästa sättet att vinna detta ädla mål är att inverka på människors öfvertygelse." Ja, det är jag också alldeles med om. Om man således föresloge att ingenting göra för att inverka på folkets öfvertygelse, utan endast att genom lagstiftningsåtgärder bekämpa superiet, så skulle jag anse det vara dåraktigt. Men det är med afseende på superiet som med afseende på allt annat ondt. Alla laster måste man framför allt försöka bekämpa genom att inverka på människornas öfvertygelse. Men detta utesluter likväl icke, att man måste äfven på lagstiftningens väg *understödja* detta arbete, samt under den tid, som detta arbete pågår, genom lagstiftningsåtgärder försöka att hindra de olyckor, som lasten, om den släpptes lös, skulle anställa bland människorna, medan öfvertygelsen ännu icke är sådan, att den förmår dem att sjelfmant med afsky vända lasten ryggen. Man har därför äfven med afseende på dryckenskapen gått just denna väg. Nykterhetsföreningar hafva bildats och verkat med otroligt stor välsignelse. Lagstiftningen har så småningom följt med, understödjande deras verksamhet. För hvarje nytt steg, man velat taga, har det visserligen hetat: "Omöjligt, omöjligt; längre kunna vi icke gå i lagstiftningsväg." Men, huru man än har stretat emot, har man dock tagit det ena steget efter det andra, både så att man inskränkt tiden för ut-

Ang. villkoren
för tillverk-
ning af brän-
vin.
(Forts.)

skänkningen och utminuterungen, och så att man gång efter annan höjt skatten för tillverkningen o. s. v. Jag tror ock, att förökningen af bränvinspriset är ett ganska verksamt medel att förhindra eller inskränka superiet. Det visade och herr Wretlind i sitt första anförande, hvilket den ärade representanten herr Lyth på stockholmsbanken icke tycktes hafva hört på, när han vände sig emot honom. Ty, om han hade gifvit akt på de statistiska upplysningar, som herr Wretlind lemnade, så hade han säkert utlemnat en ganska god del af det, som han nu sade.

Nu kan man fråga, om den i herr Wretlinds motion föreslagna förhöjningen af bränvinsskatten med skäl kan anses vara effektiv, så att den verkliga kan antagas uträtta någonting till superiets hämmande. För min enskilda del tror jag visserligen, att den icke kommer att uträtta så *särdeles mycket*, men jag tror dock, att den kommer att uträtta *något*. Det blir i alla fall något mer än 25 öres prishöjning på kannan, och den, som känner det svenska folket, vet nog, att det är många, som komma att tumma den der 25-öringen bra många gånger, innan de släppa ut densamma. Och hvad man kan göra för att åstadkomma *något*, det bör man göra, om man icke på en gång kan taga steget fullt ut. En snigel, som kryper så sakta som helst, kommer dock fortare en mil framåt, än en häst, som stannar på samma ställe, till dess han kan taga hela milen i ett enda skutt. Och så tror jag, att man får gå till väga i denna sak. Jag yrkar därför bifall till herr Wretlinds motion och hoppas, att kammaren äfven skall biträda densamma.

Jag hör alls icke till de pessimister, som tro att man ingenting skall kunna vinna genom lagstiftningsåtgärder. Jag tror tvärt om, att man skall kunna vinna ganska mycket. Jag tror också, att sympatierna för saken inom denna kammare äro så stora, att jag visst icke förtviflar om möjligheten att kammaren skall antaga den af herr Wretlind väckta motionen.

Häruti instämde herrar *De Laval, Stjernspetz, Folke Andersson, Schöning, friherre Bonde, Larsson i Berga, Andersson i Hasselbol, Arhusiander, Huss, Nydahl, Carlsson i Nysäter, Jonsson i Myre, Sundström, Andersson i Baggböle, Kardell, Larsson i Lund, Hansson i Solberga, Olsson i Sörnäs, Ersson i Vestlandaholm, A. V. Carlson, Cederschiöld, Werner, Broström, Björkman, Jönsson i Mårarp, Svensson i Rydaholm, Johansson i Strömsberg, Holmgren, Nyström, Olson i Stensdalen och Sjöberg.*

Herr E. G. Boström anförde: Trots de uttalanden vi nyss hört och de många instämmanden med den siste talaren, ber jag att få vidhålla det yrkande utskottet gjort och söka i någon mån försvara det.

Jag vill först och främst uttala min tacksamhet emot de talare, som redan hafva yttrat sig till förmån för herr Wretlinds motion, därför, att de aldrig häntydt på, att de mer än vi äro vänner af

nykterheten. Jag tror också, att hvad vi tvista om, hvad som utgör skilnaden oss emellan, är endast frågan om *sättet*. De hafva icke underkänt, att det väsentligaste vid nykterhetens befrämjande är att verka på öfvertygelsens väg, men på samma gång hafva de dock ansett, att äfven bränvinets fördyrande, på sätt som nu är föreslaget, skulle kunna leda till målet. För min del tror jag icke, att denna åtgärd kommer att hafva så synnerligt stor verkan i sådant hänseende. När bränvinet hittills har blifvit fördyradt genom att höja tillverkningskatten, har det alltid skett för att bereda staten inkomster; då man återigen har velat försvåra dess åtkomst, har man gjort detta genom ändringar i *försäljningslagen*.

Ang. vilkoren för tillverkning af bränvin.
(Forts.)

Jag tror, att herrarne genom att göra en sammanställning af fakta, som föreligga, skola finna, att bränvinets fördyrande genom tillverkningskatt alls icke motsvarats af mindre bränvinsförbrukning. Det finnes i det häfte med nykterhetsskrifter, som är utdeladt i kammaren, på sid. 76 en statistik, som visar, att under perioden 1856—1860, då bränvinstillverkningskatten var relativt obetydlig, åtgången per person var 8,⁹ liter, huru den sedan, trots tillverkningskattens höjande, dock ökades; men att den nu slutligen gått ned, så att vi nu hafva den minsta förbrukning vi någonsin iakttagit i vårt land, eller endast 8,²² liter per person. Detta resultat är, tror jag, att tillskrifva den verksamhet våra nykterhetsvänner utöfvat i förbindelse med de restriktioner vid försäljningen lagstiftningen vidtagit, men har icke någonting att göra med tillverkningskatten.

Den förhöjning, som nu är ifrågasatt, är endast 10 öre per liter eller omkring 26 öre per kanna. Och då denna vara i och för sig, tillverkningskatten inberäknad, kostar 1 krona 27 öre, men i detalj säljes för 2 kronor 40 öre per kanna samt vid utskänkning är väsentligt dyrare, så kan en förhöjning af 10 öre per liter eller 26 öre per kanna icke hafva någon nämnvärd inverkan på konsumtionen. Vi måste dertill ihågkomma, att denna sak icke får skärskådas endast i och för sig, utan måste betraktas, såsom herr Redelius nämnde, i sammanhang med bestämmelserna i våra handels-traktater, enligt hvilka mot en obetydlig afgift af 15 öre per liter under namn af vin en vara hit införes, som egentligen blott är färgad sprit. Vi måste se till, för huru billigt pris man kan föra in detta, och om det kan vara skäl att utbyta svensk sprit mot utländsk.

Vi böra äfven tänka på, hurudana förhållandena äro i andra länder. Jag vill särskildt föra herrarne till minnes, huru som vid förlidet års majriksdag herr Liss Olof Larsson gjorde en framställning om att höja bränvinstillverkningskatten med 20 öre per liter. Det var en åtgärd, som skulle haft mycket mer effektiv kraft, än den af herr Wretlind nu föreslagna höjningen med 10 öre. Lika-som nu afstyrkte bevillningsutskottet den ifrågasatta skatteförhöjningen och erinrade, att det vore farligt att öka skatten så mycket. Ty då man i Danmark icke hade högre bränvinsskatt än omkring 9 öre per liter, kunde man befara, att bränvinet skulle

Ang. vilkoren
för tillverk-
ning af brän-
vin.
(Forts.)

blifva föremål för storartad smuggling. Och då detta förslag af herr Liss Olof Larsson förekom till behandling i kamrarna, höjdes icke någon enda röst för detsamma. Hvarken herr Waldenström eller herr Wretlind eller någon annan af de närvarande talade då för detta förslag; det föll utan diskussion. Jag säger nu detta icke såsom någon anmärkning, utan emedan jag derigenom fått klart för mig, att desse herrar *då* icke ansågo att ur nykterhetens intresse något skäl föreläge att fördyra bränvin genom högre tillverkningskatt. Deremot veta vi, att herr Waldenström då med mycken ifver förfäktade restriktioner i bränvinsförsäljningslagen, en åsigt, som han äfven nu håller på.

När jag tager i betraktande allt detta, så har jag svårt att gå in på den föreslagna förhöjningen af bränvinstillverkningskatten. Och då bränvinet, som i och för sig har ett värde af 10 öre per liter, redan nu är belagdt med en tillverkningskatt af 40 öre per liter och således har en dylik skatt på sig af 400 procent — kan det då verkligen vara skäl att öka denna skatt med ytterligare 100 procent, så att den går upp till 500 procent?

Låt oss därför vara ense om att fördyra bränvinet genom högre tillverkningskatt, endast när statens behof af ökade inkomster sådant kräfver, men att deremot se nykterhetens sak till godo genom ändringar i försäljningslagen.

På grund af hvad jag nu anfört yrkar jag, herr talman, bifall till bevillningsutskottets betänkande.

Herr Widström: Herr talman! Mine herrar! Jag vill icke gifva mig in i några längre utredningar af denna fråga. Alla skäl, som kunna anföras för den framlagda motionen, hafva ju redan här blifvit framställda tillräckligt vidlyftigt. Jag vill endast säga, att då jag önskar och hoppas, att bruket af denna förderfliga vara må inskränkas så mycket som möjligt, så tror jag, att *ett* steg emot detta mål är att fördyra densamma genom att belägga den med skatt. Det är därför jag för min del vill vara med om att bifalla den motion, som blifvit väckt af herr doktor Wretlind.

Den omständigheten, att den föreslagna skatten, om den blir antagen, icke skulle kunna uträtta så synnerligen mycket, kan jag icke anse såsom något skäl, hvarför man icke bör taga detta steg. Något hinder förefinnes icke att tillika på öfvertygelsens väg arbeta för samma sak. Tvärt om tror jag, att de, som vilja göra detta, kunna i denna tillökning i skatten ega ett handtag, ett stöd från lagstiftningens sida, som gör, att de kunna fortgå i sitt arbete med friskare mod och större utsigter till framgång.

Icke heller tror jag att den omständigheten, att denna skatt icke skulle vara behöflig för statsinkomsternas skull, bör utgöra något hinder för att pålägga densamma. Ty låt vara, att man hoppas från annat håll kunna erhålla inkomster, som fullt motsvara denna skatt och som möjligtvis skulle kunna göra densamma öfverflödig, så hafva vi likväl att tänka på, hvar vi skola få medel till utgifterna på många andra håll. Vi hafva här af den utaf Kongl. Maj:t framlagda statsverkspropositionen inhemtat, att der

finnas åtskilliga hål att fylla; och fastän de enligt herr finansministerns begrepp icke utgöra någon statsbrist, äro de det dock i sjelfva verket. Ty medel behöfva anskaffas för att fylla dessa behof. Bland annat finnes just ett tomrum efter de debiterade, men icke influtna bränvinsafgifterna, hvilket, såsom det blifvit föreslaget, skall fyllas ifrån statsverkets kassaförslagsfond. Men i samma mån man tager något ur denna fond, måste medel dertill åter af-sättas, emedan man funnit, att det är nödvändigt för statsverket och statskontoret att hafva denna till förlag för statsutgifterna. Vidare hafva vi jernvägsbyggnaderna, till hvilka det blifvit föreslaget att låna medel; och det har tyvärr blifvit nästan såsom en gifven sak, att man i vårt land icke kan bygga några jernvägar utan att låna. Men om det genom denna skatt kan beredas ökad tillgång, anser jag det för min del vara mycket bättre att använda den tillgången till sådana ändamål.

Sålunda vill jag på dessa grunder för min del vara med om bifall till ifrågavarande motion.

Herr Stockenberg: Den ifrågavarande motionen har af flere talare, senast den nästföregående ärade talaren, blifvit så utförligt motiverad, att väl svärligen något mera väsentligt till stöd och framgång för densamma torde vara att anföra. Allra minst till-tror jag mig kunna förebbringa något sådant. Jag har dock begärt ordet för att i korthet angifva min ställning till nykterhetssaken.

Såsom en af dem, hvilka deltagit i motionen, tror jag, att bränvinsförbrukningen i landet skulle i väsentlig mån minskas och i samma mån nykterhetssaken främjas genom förhöjning af skatten på bränvin, på sätt i motionen blifvit föreslaget. Men äfven om Riksdagen, med afslag på så väl motionen som bevillningsutskottets betänkande i mom. 1, skulle bifalla hvad Kongl. Maj:t i ämnet föreslagit, så skulle, enligt min tanke, äfven derigenom en god gerning vara gjord, ej mindre i statsverkets än nykterhetens in-tresse. Utskottet har visserligen förmenat, att statskassan numera, sedan vi fått tull å spanmål, icke skulle vara i behof af de ökade inkomster, som skulle blifva en följd af den ifrågasatta förhöj-ningen, men männe denna sats verkligen vid närmare granskning håller streck? Eller skulle kanske Riksdagen icke gerna se, att statskassan komme i en sådan ställning, att en ytterligare afskrif-ning af grundskatterna blefve möjlig? Tro måhända det nya sy-stemets anhängare, att en sådan afskrifning kan vinnas ensamt med hjälp af tullarne? För min del tviflar jag derpå, men deremot synes det mig, som skulle de inom Riksdagen hittills i tullpolitiken stridiga partierna kunna enas om antingen Kongl. Maj:ts eller motio-närens förslag, och detta så mycket hellre, som bakom desamma stå ej blott flertalet utan äfven kärnan af landets befolkning, huru olika och komplicerade räknemetoder man än må begagna. Af de uttalanden om önskvärheten att höja tillverknings-skatten å bränvin, hvilka flerstädes i landet egt rum, skall jag tillåta mig nämna ett den 13 dennes i min hemstad hållet möte, der de när-varande, uppgående till 300 personer, enades om följande beslut:

Ang. vilkoren
för tillverk-
ning af brän-
vin.
(Forts.)

Ang. villkoren
för tillverk-
ning af brän-
vin.
(Forts.)

“mötet anser det vara till nykterhetens fromma, att skatten å bränvin och andra destillerade drycker höjes, och föreslår höjningen till tio öre pr liter“. Ja, mine herrar, dessa och dylika uttalanden i en fråga sådan som denna, af en sådan social och ekonomisk betydelse, synas mig icke böra ringaktas, ty äfven om dessa stämmor icke alla äro enligt grundlagen röstberättigade, så framgå de dock ur varma svenska hjertan, och det är ur djupet af sådana, som den röst stiger, om hvilken man har sagt, att den jemväl är Guds. Jag ber att få yrka bifall till herr Wretlinds motion med det af honom under öfverläggningen gjorda tillägg.

Herr Wretlind: Jag har begärt ordet för att göra några erinringar vid de yttranden, som här följts. Hvad då till en början angår hr Lyths påstående, att förbrukningen af bränvin under tiden 1871—1875 stigit, ehuru tillverkningskatten samtidigt ökats, vill jag nämna, hvad jag redan i mitt anförande påpekat, nemligen att det välstånd, som genom gynsamma konjunkturer på sjuttio-talet var rådande och som kom dagspenningen att stiga till det dubbla mot hvad den varit de närmaste åren förut, i och för sig är tillräckligt att förklara stegringen i bränvinsförbrukningen.

Mot herr Carlson vill jag säga, att jag lika väl som han är en vän af sträfvandena att på öfvertygelsens väg främja nykterhetens sak, men vidkommande åter, att det skulle ligga någonting upprörande uti att låta den fattigare delen af befolkningen bidraga till statskassan med ett jemförelsevis så stort belopp som dessa bränvinsmedel, så kan jag icke skrifva under derpå, ty jag anser den tribut, suparen genom skatten lemnar, i sjelfva verket endast vara ett förskott på alla de utgifter, staten en gång kommer att för honom vidkännas, vare sig i form af fattigunderstöd, sjuk- eller fångvård och dylikt, och säkert är, att statens och kommunens utgifter till följd af superiet äro många gånger större än det belopp, hvartill bränvinsmedlen uppgå. Sistnämnde talares förslag att i stället för den nu ifrågasatta förhöjningen öka försäljningsafgifterna, tror jag icke var lämpligt, emedan jag är öfvertygad, att fröstelsen är större för kommunerna än för staten att ockra på missbruket af bränvin.

Hvad angår herrar Redelii och Boströms yttranden, att denna förhöjning i bränvinstillverkningskatten — vid det förhållande att en motsvarande ökning i fråga om vin icke skulle kunna ega rum — vore en orättvisa, så är det visserligen sant, att äfven viner, särskildt de starkare såsom sherry och portvin, innehålla en betydlig del alkohol, men de hålla ju dock högst 21 å 23 %, och emellan detta och 46 % är en väsentlig skillnad. Dessutom äro viner ojemförligt mycket dyrare än bränvin, och endast denna omständighet är tillräcklig att hindra en mera allmän förbrukning af desamma.

Herr Boström, som påpekade att en låg skatt ingalunda medförde ökad konsumtion, anförde såsom bevis för riktigheten af detta sitt påstående den omständigheten, att superiet betydligt aftog under åren 1856—1860, ehuru skatten då var synnerligen låg. Här emot vill jag erinna, att äfven om skatten den tiden var obetyd-

lig i jemförelse med nu, måste den varit ganska känbar, jemförd med den förutvarande afgiften, hvilken var så godt som ingen, samt att vi icke få förbise den revolution i sjelfva tillverkningen, som då egde rum, eller husbehofsbränningens efterträdande af ett mera fabriksmessigt sätt att bereda varan. — Samme talare framhöll, att då herr Liss Olof Larsson under majriksdagen väckte motion om en förhöjning af 20 öre pr liter, så var ingen med derom. Men talaren sjelf framhöll ju, att en sådan förhöjning skulle locka till smuggling från Danmark, enär priset der var mycket lägre, och då ligger ju deri tillräcklig förklaring, att förslaget icke vann sympatier. Den gången var det således för mycket som föreslogs, nu tyckes det vara för litet, och så är det alltid med den här saken, aldrig blir det lagom.

Herr Waldenström föreslog också vid majriksdagen, att man skulle på annat sätt, nemligen genom inskränkning i utskänkningstiderna o. s. v., försöka främja nykterheten. Det passade heller icke, utan förslaget föll med några rösters pluralitet. Och så går det alltjemt. Nykterhetsvänner äro vi nog alla i diskussionen, men vid valurnan visar det sig annorlunda. — Emellertid, tror man icke längre, att lagstiftning här vid lag hjälper, ja då är det bäst kasta yxan i sjön och låta allt gå vind för våg; hoppas man åter att kunna genom kloka åtgärder afvärja ett samhällsöndt, har man både skyldighet och rätt att fortgå på den redan beträdda vägen, som visat sig vara verksam.

Herr Rundbäck: Rörande denna fråga, har derom under långa tider ordats mångt och mycket, och den kommer nog, trots alla försök att forskaffa den ur verlden, att öfverleva oss.

Jag skall icke till besvarande upptaga allt, som anförts mot bevillningutskottets förslag; det skulle blifva för långt och talar i alla fall nog för sig sjelft. Deremot vill jag med några ord söka bemöta herr Wretlind, som från sin ståndpunkt borde hafva och har haft de fullständigaste skälen mot utskottets förslag.

Ehuru jag icke fäste mig så mycket vid hans snärt åt de 22, som han yttrade sig, "verldsbekanta" stockholmsrepresentanterna, vill jag dock fråga honom: hvem har sagt honom att de äro verldsbekanta? Hvar hafva de varit föremål för verdens uppmärksamhet? Har han i tidningarna sett något sådant omtalas från utlandet? Kanske han hört något af dem från Kina eller Japan! — Nej, mine herrar! Jag tror verkligen icke, att man i utlandet befattar sig med stockholmsvalet hos oss, så mycket det än omtalats i våra inhemska tidningar.

Herr Wretlind omnämner tvenne medel mot bränvinsmissbruket och de skadliga följderna deraf, nemligen att fördyra varan och att genom lagbestämmelser göra den svåråtkomlig. Till dessa tvenne medel vill jag lägga ett tredje: att bland allmänheten sprida kännedom om faran af missbruket af bränvin; och äfven att hafva använt detta medel, som visat sig godt och verksamt, tillerkänner jag just herr Wretlind och hans vänner på detta område. Då nu detta medel visat sig hafva välsignelserika följder, hvarför då icke

Ang. villkoren
för tillverkning af bränvin.
(Forts.)

Ang. vilkoren
för tillverk-
ning af brän-
vin.

(Forts.)

fortsätta på denna så lyckligt beträdda väg? Vi skulle derigenom, det vågar jag påstå, komma bra mycket längre än genom absolut bränvinsförbud. Vi hafva ju försökt oss här i landet med absolut förbud; men det har icke gått och lärar icke gå i något annat land heller.

Herr Wretlind påstår, att målet för bränvinslagstiftningen bör vara att tillintetgöra förbrukningen af bränvinet. Jag tviflar dock på, att, om man föresatte sig ett dylikt mål, det någonsin skulle kunna uppnås, åtminstone icke förr än under den aflägsnaste framtid.

Vidare sade han, att i utlandet vi svenskar betraktas såsom ohjelpiga drinkare. Ja, jag tror nog, att om herr Wretlind vore den, på hvars uppgifter utlandet hade att stödja sin uppfattning om oss i detta hänseende, vi skulle vara ett förfärligt folk; ty han beskriver nationen, icke som den i verkligheten är, utan som han, i sin ifver att i detta fall se all i svart, föreställer sig, att den borde vara. Den bild han sålunda målar af svenska nationen öfverensstämmer icke alls med verkligheten eller den bild eller utredning i ämnet, bevillningsutskottet för några år sedan lemnade, och hvaraf tydligen framgick, att svenska folket i afseende på nykterhet stod framför flera andra nationer, hvarjemte ådagalades att i Danmark, Tyskland och Ryssland konsumerades långt betydligare quantiteter sprit än i vårt land.

Vidare förmenar herr Wretlind, att utgifterna för fattigvården nu äro större än förr. Men hur han kan påstå något dylikt kan jag icke fatta, då det ju är en allmänt erkänd sak, att innan den nya bränvinslagstiftningen kom till stånd, bränvinskonsumtion var långt större än den nu är. Förhållandet borde väl därför vara motsatsen mot hvad herr Wretlind vill påstå, eller att fattigunderstödet i stället minskats på de senare åren. Att utgifterna för fattigvården nu möjligen visa högre siffror än förut kan därför helt visst härleda sig från andra orsaker, såsom en bättre anordnad fattigvård och fullständigare statistiska uppgifter om hvad fattigvården nu mot förr kostar o. s. v. Men det är just på grund, bland annat, af denna felaktiga slutledning, som herr Wretlind nu vill ytterligare höja bränvinsskatten, som dock i följd af sitt redan nu höga belopp — 15 å 20 millioner, då man sammanräknar bränvins-tillverknings- och försäljningsskatten — i verkligheten spelar en allt för betydande rol i vårt ekonomiska lif.

Herr Wretlind säger, att han endast uttalar hvad svenska folket säger och tänker. Huru mycket dylika uttalanden af folket i många fall kan hafva att betyda vill jag illustrera med ett par exempel: För några år sedan inlemnades till Riksdagen en petition med underskrifter af hälften af Jemtlands befolkning, och hvari det klagades öfver den allt mer i landskapet sig utbredande bränvinsfloden och anhölls, att Riksdagen ville göra sitt till för att stäfja densamma. Men vid närmare undersökning af hithörande förhållanden befans det, att i hela Jemtland icke existerar mer än 2 krogar, der det såldes 3 å 4,000 kannor bränvin om året. Ett annat exempel från min hemort. En person, till namnet ifrig nykterhetsvän, reste

omkring med petitionslista med uttalanden i nykterhetens intresse, men under sina färder råkade han icke bättre ut, än att han blef så väl förplågad med spirituosa, att han sjelf blef redlös, och hvad värde ett dylikt proselytmakeri och petitionslista med underskrifter af en hop qvinnor och minderåriga barn kunna hafva, vill jag lemna derhän.

*Ang. vilkoren
för tillverkning af bränvin.
(Forts.)*

Då man således kan hafva skäl antaga, att talet om bränvinets missbruk icke är så litet öfverdrifvet, och i följd deraf ej heller tillräcklig anledning förefinnes till ytterligare skärpta bestämmelser vare sig i fråga om bränvinstillverkningen eller försäljningen — en skärpning, som för öfrigt, der den redan egt rum, antingen den gält höjda afgifter eller strängare lagbestämmelser, visat sig icke vara något verksamt medel till ett önskadtt bättre i afseende å bränvinsförbrukningen — så återstår en fråga, som jag till och med anser att en riksdagsman i första rummet bör taga i betraktande, eller huru vida den ifrågasatta skatteförhöjningen för närvarande kan vara behöflig för statskassan. Att den det icke är, derom torde meningen vara temligen öfverensstämmande. Men i hvilket fall som helst, vill man att skatten i ekonomiskt och sedligt afseende skall verka något, då må man taga steget fullt ut och som en talare, herr C. O. Berg, antydde, om jag uppfattade honom rätt, verksamt förhöja bränvinsskatten. Då kunde man komma till den gyllene tiden att, som herr Waldenström vid ett föregående tillfälle yttrade, vi finge medel att betala både statens och kommunens skulder, att afskrifva grundskatterna och fortsätta jernvägen från Hernösand upp till Haparanda och ändå hafva 100 millioner kronor öfver. Men låtom oss så taga i hop med frågan i sin helhet och i sammanhang behandla både tillverknings- och försäljningsskatten, hvilken sistnämnda jag anser vara orättvis i afseende å fördelningen och i många andra afseenden. Och vill man taga till mål folkets sedlighet och välstånd, då måste man i första hand söka sitt stöd i folkets underlag samt skaffa sig kommunerna och utskänkningsbolagen till bundsförvandter; derförutan kan målet aldrig nås. Jag vill icke sära någon; men att utskänkningsbolagen under sin hittills varande verksamhet icke visat sig såsom befrämjare af de stråfvanden, som hafva sedlighet och nykterhet till mål, lär väl vara en oomtvistad sak. Men sedan man i nykterhetens intresse lyckats få det stöd, jag nu antydt, då kan tiden vara inne att höja bränvinsskatten.

Ehuru mycket mera vore att yttra i denna sak, så inskränker jag mig emellertid, på grund af nu meddelade och på grund af de af utskottet framlagda skäl, att yrka bifall till bevillningsutskottets nu föredragna afstyrkande hemställanden.

Herr O. Erickson i Bjersby: Jag ger herr Rundbäck rätt deri, att den nu varande fördelningen af bränvinsförsäljningsmedlen icke är rättvis. Vi skola hoppas, att förslag till en lämpligare fördelning af nämnda medel snarast kommer under Riksdagens pröfning. Denna fråga föreligger emellertid icke nu, och jag lemnar den därför för närvarande å sido.

Ang. vilkoren
för tillverk-
ning af brän-
vin.
(Forts.)

Hade bevillningsutskottet förordat Kongl. Maj:ts proposition i ämnet, skulle jag varit med om att bifalla densamma, emedan i sådant fall af de i den angifna rigtningen väckta förslagen Kongl. Maj:ts förslag antagligen haft den största utsigten att vinna Riksdagens i dess helhet godkännande. Afven dermed hade ju något varit vunnet. Men då utskottet afstyrkt både den kongl. propositionen och herr Wretlinds med fleres motion, och den senare enligt min mening eger afgjort företräde framför Kongl. Maj:ts förslag, finner jag mig föranlåten att sluta mig till det förslag, som innehålles i motionen.

Vi känna nog alla de allvarliga sträfvanden för nykterhetens befrämjande som göras öfver allt i landet så väl af enskilda personer som af föreningar. Om än understundom från dem framkomma förslag, som äro af det omfång, att de icke i sin helhet kunna på en gång vinna Riksdagens godkännande, bör dock, anser jag, Riksdagen, för att lägga i dagen sitt deltagande för det obestriddiga goda syftet, göra hvad göras kan. Och dertill lemnar enligt mitt förmenande det föreliggande förslaget tillfälle; ty genom antagande af detta förslag befrämjar man statens intresse på samma gång man tager ett steg, om än litet i nykterhetsvänlig rigtning, hvilket skulle verka godt och för nykterhetens vänner uppmuntrande i alla orter.

Utskottet påstår, att den tillökning i statsinkomst, som skulle erhållas genom höjande af bränvinstillverkningskatten, icke är behöflig. Dermed må vara hur som helst, men ett faktum torde det väl ändå vara, att svårigheter nu förefinnas att få statsverkets debet och kredit att gå ihop. Och i alla händelser förestå för staten så många och stora nödvändiga utgifter, att den nog finner användning för jemväl de medel, som i följd af Riksdagens bifall till detta förslag skulle inflyta.

Jag har från min hemort mottagit åtskilliga af hundratals personer undertecknade petitionslistor, hvori jag uppmanas att, i hvad på mig ankommer, vid riksdagen arbeta för framgång af de förslag i nykterhetsvänlig rigtning, som der kunde komma att framställas. Denna omständighet utgör också för mig ett stöd för det yrkande jag nu tar mig friheten framställa, nemligen att kammaren med afslag å utskottets förevarande hemställan, måtte bifalla herr Wretlinds med flera i ämnet väckta motion.

Herr vice talmannen Sven Nilsson: Vore det så, att den föreslagna höjningen å tillverkningskatten å bränvin verkligen skulle främja nykterhetens sak, så tror jag, att ingen här i kammaren skulle vara mot densamma, men för min del kan jag icke tro, att det syftet vinnes med den nu föreslagna skatteförhöjningen, allra helst som vi nu icke, på grund af ingångna traktater, kunna hindra införsel af utländska spritvaror. Om under nuvarande förhållanden bränvinets fördyrande skulle verka i nykterhetens intresse, hvad skola vi väl då tänka om bränvinsutskänkingsbolagen i landet? Äro då dessa icke vänner af nykterheten? Och är det icke deras åliggande att verka för densamma? Det ligger nu i

bolagens magt att fördyra varan huru högt som helst, och skulle detta lända nykterheten till fromma, behöfver man väl ej tvifla på, att bolagen skulle göra hvad de kunde i den vägen. Men den erfarenhet, vi hafva om dessa bolag, vittnar om motsatsen, och skälet torde ligga deri, att om vårt svenska bränvin fördyras i allt för hög grad, kommer den utländska spriten att användas desto mera. Jag tror således, att om herrar nykterhetsvänner med afseende på denna fråga vände sig till bolagens styrelser, som hafva icke allenast bränvinsförsäljningen utan äfven nykterhets-saken om hand, så skulle de kunna göra mycket värderikare framsteg i nykterhetssaken än genom att höja tillverkningskatten. Jag har mer än en gång i denna kammare uttalat den åsigt, att det finnes en väg, som bättre än alla andra leder till målet, nemligen den, att man tager bort vinstmedlen från bolagen. Der hafva vi nyckeln till den dörr, som skall öppnas till den väg, som leder till målet för nykterhetens befrämjande i landet, och det är denna nyckel, som jag önskade att nykterhetsvännerna måtte taga i sin hand, och anföra oss till lyckliga resultat.

Dessutom är det nu ingalunda af behofvet påkalladt att öka statsinkomsterna, såsom förhållandet var när de föreliggande förslagen väcktes, då ju Riksdagen vetat att redan sörja för betäckande af möjligen befintlig brist i statskassan. Något sådant skäl förefinnes alltså ej nu. Synnerligen oklokt vore det dessutom af andra skäl att nu höja denna skatt. På ett möte under sistlidne höst af bränvinstillverkare och representanter för bränvinsförsäljningsbolagen samt enskilda personer, som handla med bränvin, försökte man utreda, huru mycket bränvin som fans i landet på nederlag och enskilda händer omkring den 1 sistlidne oktober, och man kom efter samvetsgranna beräkningar till det resultat, att det då fans omkring 5 à 6 millioner kannor, som dels förvarades på de allmänna nederlagen, dels uttagits från nederlagen och lågo på enskildes magasin. Nu är det visserligen sant, att bränvinstillverkningen sedan dess icke så oväsentligen minskats, men jag tror mig icke taga mycket fel, om jag påstår, att ett öferskott af bränvin fortfarande finnes af minst 6 om ej 7 millioner kannor, tillhörande dels några förmögnare enskiide bränvinstillverkare, dels de större bränvinsbolagen, ty under brännningstiden hopar sig alltid en del bränvin på enskildes händer för konsumtion efter brännningstidens slut. Hvad blefve väl nu följden af en skatteförhöjning sådan som den nu föreslagna? Jo, att dessa förmögna män finge en skänk af 1½ million kronor i ett enda tag. Jag tror icke att Riksdagen bör vidtaga en sådan oklok åtgärd på allmänhetens bekostnad. Olämpligare tillfalle än nu att höja bränvinsskatten, från den synpunkten sedt, kan knappast gifvas.

Det finnes äfven en annan omständighet, som jag ber att få fästa kammarens uppmärksamhet på, nemligen att, om detta förslag går igenom och genast kommer att tillämpas, i fråga hvarom något förslag dock icke är framställt, det är aldeles klart, att priset på bränvin kommer att stiga till skattens hela belopp för sådant bränvin, som fins i köpmännens händer. Men så kommer

Ang. vilkoren
för tillverk-
ning af
brännvin.
(Forts.)

ej att inträffa med sådant brännvin, som finnes hos brännvinstillverkarne för afyttring. Orsaken härtill är naturligen den, att allt brännvin, som ligger på nederlagen obeskattadt, måste uttagas och kastas i marknaden, och då bolagen redan hafva sina behof för året fyllda, finnes således ingen marknad för det brännvin, som under närmaste tiden kommer att tillverkas; således måste följden häraf blifva den, att de redan nu tryckta prisen på åtskilliga jordbruksalster ytterligare måste nedsättas. Kan det vara klokt i en sådan tid som denna att genomföra ett förslag, som måste vara i så hög grad skadligt för det svenska jordbruket, allra helst då icke något skäl härtill förefinnes?

Det förslag, som af herr Wretlind väckts, lider äfven af det felet, att icke någon bestämd tid är utsatt, då det skall börja tillämpas. Kongl. Maj:ts proposition innehåller, såsom herrarne veta, förslag dels om sättet för beskattning af brännvin, som ligger på nederlag, dels ock om den tid, då tillämpningen skulle taga sin början. Men om herr Wretlinds förslag antages, så vet man rakt icke när det skall börja tillämpas. Man sväfvar härvidlag alldeles i luften, och det är dock enligt min mening en mycket vigtig fråga, som man måste veta samtidigt med sjelfva skattefrågans afgörande. Det är således många och vigtiga skäl, som tala för att Riksdagen åtminstone icke vid detta tillfälle vidtager en beskattningsåtgärd, som enligt min uppfattning skall verka i hög grad skadligt för vårt land. Jag vill för min del icke neka till, att de personer, som här uppträdt för genomförande af en högre tillverkningskatt, gjort detta i bästa afsigt och i tanke, att en sådan förhöjning i skatten skulle verka i sedlighetens och nykterhetens intresse. Jag tror dock icke, att den skulle medföra en sådan verkan; och jag stöder mig dervid på det förhållande, att städernas brännvinsförsäljningsbolag hafva i sin magt att höja brännvinsprisen huru mycket de behaga, och är den åsigt, att nykterheten befrämjas genom brännvinets fördyrande, riktig, så kunna dessa bolagsstyrelser icke underlåta att höja priset på brännvinet. Min öfvertygelse är också, att om herrar nykterhetsvänner ville vända sig åt det hållet, skulle det gagna mer än antagandet af herr Wretlinds motion, som om den nu antages kan medföra skadliga följder, som mängen nu ej anar.

Herr talman, jag anhåller om bifall till bevillningsutskottets förslag, på skäl som jag anført.

Herr Bruse: Jag kan icke dela den åsigt, som här blifvit framställd, nemligen att man sväfvar i luften, då man yrkar bifall till herr Wretlinds motion. Jag vill vidare nämna, att jag fått mottaga petitionslistor i nykterhetsvänlig riktning med 663 underskrifter. I dessa listor uttalas den önskan, att något måtte göras för nykterhetens befrämjande. Jag har derjemte före min hitresa den 11 sistlidne januari hållit ett möte med mina valmän för att höra deras önskningsar, och allesammans instämde deri, att lagstiftningen bör gå i den riktningen, att nykterheten skall befrämjas. Nykterhetsvännerna hafva den glädjen att se, att deras leder ökas

och att nykterhetsverksamheten med stora steg går framåt. Men det spörjes äfven i landet en önskan, att lagstiftarne skola följa med, och jag anser skadligt, om den lagstiftande magten å sin sida står långt efter sin tid, eller icke kan följa med utvecklingen på detta område. Det skulle i hög grad minska aktningen för den lagstiftande magten, om Riksdagen ej beaktade sådana saker.

*Ang. vilkoren
för tillverk-
ning af
brännvin.
(Forts.)*

Man ser ju, hvilka svåra följder brännvinet för med sig. Jag har upptecknat alla de fall, som jag sett omnämnda i tidningarna, sedan jag kom hit till Riksdagen, och det är en ganska lång lista. Särskildt har jag fäst min uppmärksamhet vid en tilldragelse: Det stod för icke länge sedan i en tidning om en man, som under rusets inflytelse slog i hjel sin fader med ett vedträ. Då man ser sådana hemska saker, är det af vigt, att man söker i någon mån stäffa detta onda, så att ett bättre förhållande blir rådande, och att något bör göras på lagstiftningens väg, derom äro alla ense. Åtskilliga talare hafva sagt, att den föreslagna höjningen af 10 öre per liter icke skulle vara till någon nytta; men är den ej till nytta, så kan den icke heller vara till någon skada. Jag tror, att den skall medföra åtminstone någon nytta för nykterheten. För öfrigt hafva ju nykterhetsvännerna icke hyst så utomordentliga förhoppningar på följderna af den föreslagna höjningen, utan blott önskat, att nu ett steg framåt måtte tagas, så att man ser, att nykterhetsvännen ändå finnas, och att Riksdagen fäster afseende vid deras verksamhet och understödjer dem i deras ädla sträfvan. Af denna anledning yrkar jag afslag å utskottets föreliggande betänkande och bifall till herr Wretlinds motion.

Herr Anjou: Jag har icke förut under denna riksdag tagit kammarens uppmärksamhet i anspråk, och jag har i denna sena timme begärt ordet endast för att med några ord förklara orsakerna, hvarför jag anser mig pligtig att uttala den öfvertygelsen, som jag hade redan förut och som ytterligare stärkts genom den nu förda diskussionen, nemligen, att något dock måste göras för att uppnå det åsyftade ändamålet, nykterhetens befrämjande. Det synes mig, att, om man icke kan taga ett stort steg framåt, det dock är skäl att taga ett litet. På grund af de skäl, som blifvit anförda i denna riktning, ber jag att få yrka bifall till herr Wretlinds motion. Hvad särskildt beträffar den invändningen, att, då de bästa frukterna vinnas på öfvertygelsens väg, det icke skulle löna sig att vidtaga de ifrågavarande åtgärderna, så tror jag att Riksdagen, om den toge det lilla steg, som är ifrågasatt, skulle gifva ett stöd åt verksamheten på öfvertygelsens väg. Om det är sant, att de enskilda bolagen icke äro villiga att höja försäljningspriset på brännvin, så synes det rättvist, om Riksdagen visar sig intresserad för och derigenom underlättar de moraliska bemödanden, som göras af nykterhetsvännerna. Jag kommer att rösta för bifall till herr Wretlinds förslag.

Herr Liss Ol. Larsson: Det är med synnerlig glädje, som jag åhört en diskussion, sådan som denna, från den synpunkten

Ang. villkoren
för tillverk-
ning af
brännvin.
(Forts.)

nemligen att alla, som uppträdt, förklarar sig vara varma vänner af nykterheten och nykterhetssträfvandena; men deremot är det med ledsnad jag finner, att när man kommit till tillämpningen, så har det varit si och så med nykterhetsnitet hos en och annan bland desse talare. Derhän äro vi emellertid komna, att ingen numera kunnat påstå, att brännvinet vore nyttigt eller till gagn för någon; och det vågar näppeligen någon numera påstå. Deremot har man framhållit många bevis på motsatsen eller brännvinets skadliga verkningar.

Man har här sagt, att, då man icke med detta förslag kan uppnå målet — landets befrielse från rusdrycker eller åtminstone missbruket af desamma — så vill man icke vara med om att bifalla den af herr Wretlind väckta motionen. Ja, mine herrar, om det skulle anses vara målet att höja priset å brännvin med 10 öre per litern, så vore det visserligen icke något stort mål för oss; men detta är icke målet, utan blott ett steg mot detsamma — ett steg i den rätta riktningen — och af den anledningen ansluter jag mig till herr Wretlinds motion.

Man har här med synnerlig styrka framhållit, att staten icke behöfver den inkomst, som skulle följa af den föreslagna förhöjningen. Jag vill emellertid fästa uppmärksamheten derpå, att motionären alldeles icke haft till hufvudsyfte att bereda staten ökade inkomster, utan att hans mål varit att tillmötesgå nykterhetssträfvandena i landet och att i någon mån befrämja desamma. Det *mål*, för hvilket vi sträfva, är således icke att bereda staten ökade inkomster, utan nykterhetens befordrande; mig synes emellertid som om man gjort sig icke så litet onödiga bekymmer i afseende på den ökade statsinkomsten, som förslaget skulle komma att medföra. För min del anser jag, att man icke behöfver hysa några bekymmer i det fallet. Ty, mine herrar, huru många framställningar om anslag för nyttiga ändamål måste vi icke afslå af brist på medel?

Man säger också, att en ökad skatt på brännvinet icke i någon mån skulle komma att minska superiet. Jo, det gör den väl ändå, och ingen lärer väl heller på allvar vilja bestrida detta. Om man slår upp den prisbelönda skrift, som härom dagen utdelades i kammaren, så finna vi der ådagalagd, att under dåliga tider, då man haft ondt om pengar, superiet minskats, och då så är, måste en fördyring af brännvinet äfven i sin mån minska förbrukningen, och ur den synpunkten sedt, anser jag man bör genom ett bifall till motionen bidra till ytterligare förminskad förbrukning af spritdrycker. Visserligen skulle en högre skatt visa sig vara ännu verksammare; men man behöfver icke hafva vinstats synnerligen länge vid riksdagen för att finna, att man icke kan få allt på en gång, utan måste esomoftast endast stegvis söka nå sitt mål.

En talare har här yttrat, att vi behöfva icke göra oss sämre än vi äro; ja, visserligen, men vi böra icke heller fördölja för oss hurudana vi äro eller göra oss bättre än vi äro. Om vi gå till statistiken, så finna vi der, att vårt land i fråga om konsumering af rusdrycker intager ett föga afundsvärdt rum. Vi innehafva

nemligen — sorgligt att säga — andra rummet af alla de många länder statistiken upptager i detta hänseende, och näst efter Danmark, hvilket synes vara det enda land inom hela civiliserade världen. som i detta fall öfverträffar oss, kommer vårt land. Alla de öfriga länderna stå tillbaka för oss, och vi behöfva blott gå till vårt brödraland Norge, så skall man finna, att detta land per individ förtär icke hälften så mycket af denna vara som vårt folk. Således är vår ställning i detta fall rentaf bedröflig, och den trösten, att i Danmark supes mera än hos oss, är en ganska klen tröst.

*Ang. vilkoren
för tillverk-
ning af
brännvin.
(Forts)*

Man har också sagt, att en förhöjd skatt af 10 öre per liter skulle verka så litet. Nå väl, men då jag i våras väckte motion om 20 öres förhöjd skatt per liter, så sade man, att detta vore för mycket.

Det är nemligen så beskaffadt med denna fråga, att huru man än vänder sig, så stöter man på de obotfärdigas förhinder, ty begär man mycket, så svarar man: det går ej an att taga ett så stort steg på en gång, man skall taga litet i sänder och på det sättet söka uppnå målet. Föreslår man då ett litet steg i nykterhetens intresse, så svaras från samma håll: detta verkar så obetydligt, att härom kunna vi ej vara med, men kom med något riktigt kraftigt, då skola vi vara med!

För ett eller ett par år sedan förekom här i Riksdagen en motion om att helt och hållit förbjuda bränvinstillverkningen i landet, men då ville man icke vara med om det heller, och man fick då höra från motsidan, att detta icke vore det rationella sättet för att komma till målet, utan man borde rycka mot detsamma endast stegvis. Sålunda har man bjudit till och försökt alla möjliga sätt, men när det kommit till utförandet, har man städse stött på dessa obotfärdigas förhinder.

Man har också sagt, att i fall det vore möjligt att få höjd införselstull på vin, så skulle man vilja vara med äfven om förhöjningen af brännvinsskatten. Äfven detta är endast en förevändning. På samma sätt har det varit, när man ifrågasatt en inskränkning af utskänkningstiden. Då har man svarat: nej det går aldrig an att göra på det sättet. Men hvilket det der andra sättet, som skulle gå an, är, har man aldrig fått veta. Öfver allt mötes man af blott invändningar. Jo, på öfvertygelsens väg, säger man, skall målet vinnas. Jag vill icke påstå, att allt vinnes på lagstiftningens väg; men allt vinnes ej heller på öfvertygelsens väg, om icke man der understöddes af lagstiftningen. Om man icke vid 1855 års riksdag förbjudit husbehofsbränningen, hvilken åtgärd betydligt bidragit till minskad brännvinsförbrukning, huru många år skulle man icke fått hålla på med att verka på öfvertygelsens väg, innan man kommit så långt, som man då gjorde genom ett enda slag, en enda lagstiftningsåtgärd? Detta visar, att man bör genom lagstiftningen understödja dem, som på öfvertygelsens väg sträfva för nykterhetens befrämjande.

En talare nämnde nyss, att han fått emottaga petitioner. Äfven jag har fått mottaga sådana från östra Vestmanland, med omkring 1,400 namnunderskrifter, deri man beder om hjälp i nykterhets-

Ang. villkoren
för tillverk-
ning af
brännvin.
(Forts.)

sträfvandet. Dessa petitioner äro, såvidt jag kan finna, icke underskrifna af de mest framstående personerna på den trakten, utan merendels af mindre bemedlade, ty vanligen är det bland just dessa senare, som nykterhetens sak har att räkna sina flesta och ifrigaste anhängare och förkämpar; dessa mindre bemedlade, dessa fattiga arbetare, deraf flere förut varit supare, hafva, sedan de lärt känna dryckenskapens förbannelse, slagit in på en annan bana, den nemligen att med måttet af sina krafter verka för nykterhetens befrämjande. Förtjena de icke att understödjas i sina sträfvanden?

Man har vidare sagt, att de enskilda bolagen skulle kunna genom att höja brännvinspriset minska superiet och sålunda göra den ifrågasatta förhöjningen öfverflödig. För min del tycker jag att staten, hellre än dessa bolag i städerna, bör taga denna inkomst. Och dessutom tror jag icke mycket på denna hänvisning till bolagen, ty utan att fränkänna dem det goda de utträttat, veta vi att dessa brännvinsförsäljningsbolag jemte sin uppgift att ordna brännvinsförsäljningen hafva till sin hufvuduppgift att bereda städerna stora inkomster, och denna senare uppgift stämmer icke alltid med nykterhetens intressen. De enskilda bolagen kunde visserligen, om de funne sådant med sin fördel förenligt, höja brännvinsprisen och derigenom minska superiet; men de undvika nog helst åtgärder, som medföra minskade inkomster.

Jag instämmer med föregående talare deruti, att om än icke nu föreslagna 10 öres skatt per liter brännvin utgör det mål, till hvilket vi vilja komma, så är det dock ett steg i den riktningen, och för min del har jag icke hjerta att afvisa de förhoppningar, som ställas på Riksdagen i denna fråga af nykterhetsvännerna i landet, hvilka, såsom jag nyss nämnde, till stor del utgöras af mindre bemedlade, men hvilka göra de allra största ansträngningar för nykterhetens befrämjande. För öfrigt skulle det väl få anses bra besynnerligt, om Riksdagens Andra Kammare endast skulle hafva ett blekladgt nej till ett förslag, sådant som detta, och hvilket, om det än endast afser ett litet steg framåt, likväl innebär ett erkännande och en uppmuntran att vidare fortgå i de ädla sträfvanden för nykterhetens sak, som öfverallt inom landet pågå.

För min del anhåller jag att få instämma med herr Wretlind i det af honom framlagda förslaget.

I detta yttrande instämde herrar *Ollas And. Ericsson, Tysk, Back Per Ersson, Bromée, Nilson* i Lidköping, *Olsson* i Ornakärr, *Jansson* i Krakerud, *Olsson* i Kyrkebol, *Pehrsson* i Önnerud, *Hansson* i Berga, *Broström, Ekeborgh, Ersson* i Arnebo, *Liljeholm, Köhlberg, Andersson* i Bringåsen, *Nilsson* i Skärhus, *Larsson* i Mörtlösa och *Odell*.

Vidare yttrade:

Herr Wretlind: Jag vill blott säga ett par ord. Herr vice talmannen yttrade, att bolagen i städerna kunde höja brännvinspriset eller låta det falla allt efter omständigheterna. Detta är

omöjligt. Det har nemligen visat sig, att om prisen höjts, så hafva enskilda personer från någon plats utanför städerna öppnat en svår konkurrens. Särskildt har detta gällt de större städerna, såsom Stockholm och Göteborg. Reymersholmsbolaget öppnade sålunda för några år tillbaka konkurrens med Stockholms stad om utminuterung af bränvin vid Reymersholm och Fjäderholmarne samt bekostade till och med fria resor till och från dessa platser för dem, som der togo sitt förråd, hvarjemte bolaget kunde lemna varorna till betydligt billigare pris än det af Stockholms stads utskänkningsbolag bestämda. Enahanda har förhållandet varit i Göteborg genom en försäljningsplats vid Jordfallet.

Ang. villkoren
för tillverkning af
bränvin.
(Forts.)

För öfrigt vill jag upplysa herr vice talmannen derom, att jag vid remissen af min motion särskildt anhållit att, i fall min motion skulle vinna Riksdagens bifall, utskottet ville föreslå, att bränvin på nederlag behandlas såsom Kongl. Maj:t i sitt förslag framstälde, samt att tullen på spritvaror och ether höjes i proportion till bränvinstillverkningsafgiften. I fall denna kammare och möjligen Riksdagen i sin helhet röstar för mitt förslag, så finnes ju icke något hinder för bevillningsutskottet att göra dylik framställning, alldenstund utskottet har motionsrätt.

Jag yrkar fortfarande bifall till min motion.

Herr Andersson i Högkil: Då jag är öfvertygad om, att nykterhetssaken är af stor vigt och betydelse för Sveriges folk, anser jag det vara Riksdagens pligt att understödja och befordra den; och jag tror att Riksdagen i någon mån kan göra detta genom att bifalla herr Wretlinds förevarande motion, hvadan jag anhåller få förena mig uti det af honom, herr Wretlind, nu framställda yrkande.

Härmed var öfverläggningen i fråga om de föredragna båda första punkterna af föreliggande betänkande slutad.

Efter af herr talmannen i sådant afseende gifven proposition blef utskottets hemställan i *punkten 1* af kammaren bifallen.

Beträffande *punkten 2* gaf herr talmannen, i enlighet med de meningar som förekommit, proposition dels på bifall till utskottets hemställan och dels på afslag å densamma och bifall i stället till herr Wretlinds i ämnet väckta motion i denna del; och förklarade sig herr talmannen anse röstöfvervigt förefinnas för den förra meningen. Votering blef emellertid begärd, i följd hvaraf nu uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad bevillningsutskottet hemställt i 2:dra punkten af betänkandet n:o 2,

röstar Ja;

Den det ej vill,

röstar Nej;

Ang. villkoren
för tillverk-
ning af brän-
vin.
(Forts.)

Vinner Nej, har kammaren, med afslag å utskottets nämnda hemställan och bifall till herr E. W. Wretlinds motion, i hvad densamma afser förhöjning af bränvinstillverkningsskatten, beslutat höja nämnda skatt från 40 öre till 50 öre per liter.

Omröstningen försiggick i vanlig ordning och visade 76 Ja men 115 Nej; och hade kammaren alltså beslutat i enlighet med Nejpropositionens innehåll.

Punkten 3.

I en inom Andra Kammaren väckt motion, n:o 119, hade herr vice talmannen *Sven Nilsson* föreslagit, bland annat, att Riksdagen måtte besluta följande tillägg till § 3 i gällande förordning angående tillverkning af bränvin:

Äfven må användas alla slags råämnen utom hvete, råg, majs, ris eller andra sådana, som äro af beskaffenhet, att de icke kunna inom landet allmänligen alstras; men hemstälde utskottet under förevarande punkt, att ifrågavarande ändringsförslag måtte af Riksdagen lemnas utan afseende.

Efter föredragning af punkten anförde:

Herr vice talmannen *Sven Nilsson*: I denna sena timma kan det icke komma i fråga att länge upptaga kammarens tid, och då dels frågan redan fallit genom Första Kammarens beslut, dels samtliga ledamöter i bevillningsutskottet varit af samma mening, skall jag icke heller göra något yrkande. Jag anser mig likväl vara skyldig att säga några ord, då jag anser denna fråga vara af synnerligt stor vikt och betydelse.

Såsom kammaren af öfverläggningen om föregående punkten i betänkandet funnit, är frågan om bränvinstillverkningen i vårt land icke synnerligen populär, allra helst då det gäller att underlätta denna näring. Den har icke tillvunnit sig samma sympatier som annan industri i landet. Orsaken härtill torde kunna sökas deri, att denna näring icke är så allmänt känd i landet, så att den skall kunna vara af ett allmänt intresse, ty det är endast några få län i vårt land, som hufvudsakligen sysselsätta sig med denna näring, och för de öfriga länen är den nästan okänd. Man kan således icke undra på, att frågan icke väcker det intresse, som den i likhet med andra näringar borde. Den märkligaste företeelsen är dock den, att man icke försmår att af näringen taga stora inkomster till staten, men sedan lemnar den vind för våg.

Hvad de af bevillningsutskottet anförda skäl beträffar, så vill jag icke förneka dem sin vikt och betydelse, men äfven andra skäl kunna anföras, som just tala för, att det af mig framställda förslag tål närmare begrundande. Då alla de olika förslag jag framställt i min motion afse samma sak, nemligen bränvinsflodens för-

minskning, så nödgas jag beröra alla de tre återstående punkterna i bevillningsutskottets betänkande i ett sammanhang.

Jag skall nu upptaga till granskning de skäl, som bevillningsutskottet anfört för afslag å min motion, och dervid framställa några motskäl. Utskottet säger: det skulle leda till ett allt för stort förmynderskap för denna näring, om man vill förbjuda en del spanmål till användning vid bränvinsbränning. Det kan åtminstone icke vara någon i denna kammare, som så håller på näringsfrihetens grundsatser som jag. Men, såsom vi veta, är bränvinslagstiftningen i landet underkastad ett särskildt undantag i detta afseende, och hvarför detta? Jo, därför att man i nykterhetens och sedlighetens intresse måst taga ett sådant steg, hvarigenom man med afseende på denna näring kommit in på ett område, som är främmande för de flesta andra näringar. Det är också detta motiv, som ledt mig, då jag framlagt förslag om att ytterligare kringskära friheten i denna näring. Syftet i min motion är att förbjuda bränvinstillverkning af *utländska* produkter. Dylika användas nu i stor skala vid bränvinstillverkningen, och denna tillverkning måste konsumeras inom landet. Någon export deraf kan icke åstadkommas under vår nuvarande lagstiftning. Om man stälde lagstiftningen så, att man kunde exportera det bränvin, som tillverkas af utländska produkter, så skulle skälet för förbudet att tillverka bränvin af utländska produkter hufvudsakligen förfalla; men nu är förhållandet, att ärligen emellan fem och sex millioner kannor af det bränvin, som tillverkas och måste konsumeras inom landet, tillverkas af utländsk råg och hvete samt majs m. m., och detta är ju indirekt detsamma som om vi importerade utländskt bränvin här i landet för konsumtion. Sådant kan ej vara i nykterhetens och sedlighetens intresse, och kan ej heller förekommas mer än på sätt jag föreslagit.

Utskottet säger, att det blefve en stor del bränvinstillverkare, som komme att gå under, om man hänvisade dem till att uteslutande tillverka bränvin af annat än majs, råg o. s. v. Ja, detta kan ju vara möjligt. Men jag vill fästa uppmärksamheten derpå, att när dessa brännerier uppfördes, fans det tillräckligt med potatis för dessa bränneriers behof. Genom användningen af den billiga utländska säden har odlingen af potatis på dessa orter upphört, och således är det bränneriegarnes egen skuld, som sjelfva åstadkommit den ställning, hvori de nu befinna sig. Om de utländska produkterna förbjödos att användas vid dessa brännerier, skulle det snart nog finnas tillräckligt af svenska produkter att tillgå äfven för dessa brännerier. Det är till följd af de utländska produkternas låga pris, som man icke kunnat i åtskilliga orter odla så mycket potatis som förut. Då det icke kan vara i landets intresse, att bränvinstillverkningen bedrifves med utländsk råvara, så äfven om vissa bränneriegare, genom att hindra dem derifrån, komma att göra förlust, får sådant icke afhålla oss från att taga ett steg, som är förenadt med att bereda fördelar för det allmänna.

Utskottet har också anfört ett annat skäl emot att förbjuda vissa slag af spanmål för användning för bränvinstillverkning emedan,

*Ang. villkoren
för tillverk-
ning af brän-
vin.*

(Forts.)

så länge användning af spanmål vore tillåten, vårt land bereddes fördelen af att kunna använda den skämda spanmålen vid brännerierna.

Detta är ett skäl, som, ytligt betraktadt, synes ganska talande. Men tror kammaren väl, att bränvinstillverkarne i allmänhet använda den skämda spanmålen för sin tillverkning? Nej, så är icke förhållandet. Konkurrenten är så stor, att bränvinsbrännaren måste se till, att han skaffar sig den bästa råvara för sin tillverkning han kan få, för att gå i land dermed. Under förgångna tider har den skämda spanmålen spelat en stor rol vid brännerierna, då konkurrenten var mindre, och skatten nästan ingen, och då ladugårdsskötseln stod på sin lägsta nivå, och inbergningen af grödan var mindre nogräknad. Nu deremot förekommer det ytterst sällan, att skämd spanmål användes för bränvinstillverkningen. Driftkostnaderna äro deremot i förhållande till bränvinets låga varuvärde så stora, att det icke tillåter utan förlust att använda den skämda säden för tillverkningen.

Utskottet har anfört ett annat viktigare skäl för afslag å min motion, nemligen att tull nu blifvit äsatt spanmål. Det är klart, att detta förhållande eger en ej ringa betydelse. Men jag vill fästa uppmärksamhet på hvad som äfven af utskottet är erkänt, nemligen att tullen icke verkar till hela sitt belopp, utan endast en ringa del deraf, hvilket förhållande också bekräftas af erfarenhet från andra länder. Nu veta vi, att priset för bränvin till för kort tid sedan stält sig vid brännerierna i vissa orter till ungefär 1 kr. 27 öre å 1 kr. 28 öre per kanna, och drager man derifrån skatten med 1 kr. 5 öre, så utgör priset per kanna bränvin endast 22 eller 23 öre — eller ungefär detsamma, hvarför man köper $\frac{1}{2}$ butelj öl eller vichyvatten på en af våra restauranter. Under denna tid har äfven utländsk spanmål användts för bränvinstillverkningen. Det är ju omöjligt, att detta pris kan i längden bibehållas, såvidt de, som skola förse brännerierna med råvaran, för tillverkningen skola hafva någon ersättning för sitt nedlagda kapital och arbete. Hvarför tillverkningen till detta pris på bränvinet kan bära sig är därför, att potatisen endast kostar 2 kr. 50 öre å 3 kr. per 9 kubikfot, motsvarande 1 kr. 75 öre å 2 kr. för en vanlig tunna. Men det är ju omöjligt för jordbrukaren att kunna existera, om han skall lemna sin potatis för detta pris. Bränvinet måste således stiga i pris, och i samma mån som priset höjes på bränvin, är det tydligt att med de låga spanmålsprisen, som äro att motse, man fortfarande skall komma att tillverka bränvin af utländska produkter i ganska stor skala. Detta blir åtminstone fallet, till dess tullen blir så hög på spanmål, att den verkar detsamma som förbud mot införsel deraf. Den tull, som nu är bestämd, hindrar säkerligen icke den utländska spanmålen att vandra till landets bränvinspannor, hvilka fortfarande skola komma att förse oss med utländskt bränvin för en stor del af våra behov.

I afseende på den högsta tillåtna bränvinstillverkningen vid ett bränneri, nemligen 5,000 liter dagligen, så visar utskottet, att det icke finnes flera än tio brännerier, som tillverka mer än 3,000

liter per dag. Men förhållandet är, att det är just dessa stora brännerier, som begagna den utländska spanmålen, och detta är anledningen, hvarför jag inlåtit mig på att föreslå en nedsättning i det högsta tillåtna tillverkningsbeloppet liter per dag för dem, äfvensom för att något skydda de mindre brännerier, som tillgodose husbehovet, i konkurrensen emot de stora, som mera äro en fabrikshandling. Eftersom bevillningsutskottet i sak gillat min åsigt i denna del, skulle jag varit tacksam, om den högst tillåtna tillverkningen blifvit ytterligare något nedsatt af bevillningsutskottet från hvad jag föreslagit, ty jag tror, att, om man vill hämma bränvinsfloden, så bör man taga ett steg äfven i denna riktning. Jag hade tänkt föreslå nedsättningen till 2,600 liter, motsvarande 1,000 kannor, som det högsta dagliga tillverkningsbeloppet, men vågade ej taga steget så långt.

Frågan om export af bränvin skall jag icke nu sysselsätta mig mycket med, då saken är omöjlig för närvarande att genomföra. Bevillningsutskottet säger, att enligt mitt förslag skulle vid export omkring 50 procent af varans värde komma att ersättas. Men jag vill fästa uppmärksamheten på, att både i Ryssland och Tyskland högre exportpremier förekomma än dem jag ifrågasatt. Och detta är också orsaken att dessa länder kunna exportera sitt bränvin till utlandet. I Ryssland har man dessutom vidtagit en annan åtgärd, som möjliggör export i stor skala. Alla tillverkarne i en större provins, der bränvinstillverkningen bedrifves i större skala, hafva förenat sig i en s. k. ring, som håller bränvinsprisen på platsen höga genom att exportera allt öfverskottet för ett så mycket billigare pris. Med tillhjälp af exportpremier har det lyckats denna förening att ställa sitt pris på bränvin, som är afsedt för export, så lågt, att Karlshamns spritförädlingsfabrik kunnat köpa detta bränvin för det oerhördt låga priset af 17 å 18 öre per kanna fritt i Karlshamn. Med detta pris kan det ju icke vara någon uträkning för detta bolag att för export köpa svenskt bränvin, äfven för så lågt pris som nu kunnat betingas, eller 22 öre per kanna utom skatten, som återfås af staten. Man har förundrat sig öfver att man tillåtit att detta billiga bränvin för karlshamnsfabrikens räkning får användas, emedan det skulle inverka på bränvinsprisen här i landet. Men förhållandet är sådant, att af detta bränvin icke något får användas för konsumtion i landet utan tull, och då denna är 20 öre högre per liter än skatten, finner man att detta ryska bränvin, hur lågt det än står i pris, ännu icke kunnat skada prisen å bränvin i vårt land. Det system, som i fråga om exporten dessutom tillämpas i Ryssland och Tyskland, är så invecklad, att jag icke kan reda ut det för kammaren, men säkert är, att exportpremierna i dessa land äro högre än dem jag föreslagit, och som utgör möjligheten för att dessa land kunna exportera sitt öfverskott. Jag tror således att jag haft mycket goda skäl för mitt förslag. Någon export af bränvin kan omöjligen åstadkommas i vårt land utan högre exportpremier, såvida ej tillverkarne på samma sätt som i Ryssland kunna förena sig och sjelfva åstadkomma exporten. Sådant har varit försökt, men ej lyckats.

*Ang. villkoren
för tillverk-
ning af brän-
vin.*

(Forts.)

Ang. vilkoren
för tillverk-
ning af brän-
vin.
(Forts.)

Jag skall icke längre upptaga kammarens tid, då klockan nu är 12 på natten. Jag är viss om, att denna fråga är af den stora vikt, att den icke kan förfalla. Något måste göras. Hvilka bestämmelser, som än må fattas i fråga om tullen, såvida man ej derigenom åstadkommer exportförbud, så skall dock en del af den utländska spanmålen vandra till de svenska bränvinspannorna, och jag hoppas, att den svenska regeringen icke skall förhålla sig likgiltig för denna sak och lemna frågan obeaktad. Såsom herrarne minnas, väcktes vid sista riksdagen af Kongl. Maj:t förslag derom, att majs icke finge användas vid bränvinstillverkningen. Jag tror, att detta förslag gick i en god rigtning. De regeringsledamöter, som framlemnat detta förslag, tillhöra nu ej längre Konungens råd. Mätte deras efterträdare icke uraktlåta att i samma rigtning verka derhän, att vi må slippa att i vårt land förtära bränvin, som är tillverkad af utländska produkter.

Jag skall icke göra något yrkande, då frågan redan är fallen till följd af Första Kammarens bifall till utskottets hemställan och det således icke för denna gången tjänar till något att få ett motsatt beslut i denna kammare, om än sådant möjligen skulle kunna åstadkommas.

Häruti instämde herr *Jönsson* i *Gammalstorp*.

Vidare yttrades ej. Kammaren biföll utskottets hemställan.

Punkterna 4 och 5.

Biföllos.

§ 7.

Till bordläggning anmäldes

lagutskottets utlåtanden:

n:o 26, i anledning af väckta motioner om ändring i lagen angående skyldighet att deltaga i kostnaden för byggnad och underhåll af tingshus och häradsfängelse den 26 september 1884; och

n:o 27, i anledning af väckt motion med förslag till lag angående hemmansklyfning och jordafsöndring.

Kammaren beslöt, att dessa ärenden skulle uppföras främst å föredragningslistan för nästa sammanträde.

§ 8.

Justerades protokollsutdrag angående kammarens i dagens sammanträde fattade beslut.

§ 9.

Ledighet från riksdagsgörömlen beviljades:

Herr <i>G. E. Beskow</i>	under 14 dagar f. o. m. d. 9 inst. mars.
” <i>E. Andersson</i> i Upsal	” 14 ” ” ” ” ” 2 ” ”
” <i>N. Hanson</i> i Berga	” 10 ” ” ” ” ” 7 ” ”
” <i>J. P. Jansson</i> i Sax-	
hyttan	” 8 ” ” ” ” ” 3 ” ”
och herr <i>Per Nilsson</i> i Råby	” 10 ” ” ” ” ” 5 ” ”

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 12 på natten.

In fidem

A. E. J. Johansson.